

Sociálně patologické jevy současné mládeže

Michal Šmíd

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michal Šmíd**
Osobní číslo: **H140050**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Sociálně patologické jevy současné mládeže**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociálně patologických jevů, rizikového chování a kriminality mládeže v České republice.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-5046-0.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.

VEČERKA, Kazimír. Sociálně patologické jevy u dětí: závěrečná zpráva z výzkumu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. ISBN 80-86008-74-6.

WHITE, R. D. Youth gangs, violence and social respect: exploring the nature of provocations and punch-ups. New York: Palgrave Macmillan, 2016. ISBN 978-1-137-57207-3.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80247-1369-4.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

7. prosince 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2017

Ve Zlíně dne 7. prosince 2016

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.

děkanka

L.S.

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24. 7. 2017

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá tematikou sociálně patologických jevů současné mládeže. V teoretické části definujeme sociálně patologické jevy, zabýváme se jejich rozdělením a prevencí. Podrobněji se práce zabývá jevy: šikana a kyberšikana, návykové látky, a delikvence. V praktické části zjišťujeme kvantitativním výzkumem pomocí dotazníku četnost výskytu jednotlivých sociálně patologických jevů u současné mládeže.

Klíčová slova: Sociálně patologické jevy, mládež, šikana, návykové látky, delikvence

ABSTRACT

Bachelor thesis occupies with topic of socially pathological phenomenon of today's youngsters. We define socially pathological phenomenon in theoretical part of the thesis, discuss their sorting and prevention. Detailed will be discussed phenomenon as bullying and cyberbullying, addictive substances and delinquency. We look into occurrence frequency of individual socially pathological phenomenon among nowadays teenagers by using quantitative research.

Key words: socially pathological phenomenon, youngsters, bullying, addictive substances, delinquency

Rád bych poděkoval mému vedoucímu bakalářské práce panu docentu Jaroslavu Balvínovi, za odborné vedení a poskytování cenných rad.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM	11
1.1 STAV ZKOUMANÉHO TÉMATU V LITERATUŘE	11
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE.....	12
1.3 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	14
2 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY	16
2.1 ROZDĚLENÍ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	16
2.2 RIZIKOVÉ FAKTORY-ČINITELÉ SOCIALIZACE OVLIVŇUJÍCÍ VZNIK SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	17
2.3 PREVENCE	19
3 VYBRANÉ DRUHY SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ.....	21
3.1 ŠIKANA A KYBERŠIKANA	21
3.2 UŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK	24
3.3 DELIKVENCE A KRIMINALITA	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 ŠETŘENÍ O ČETNOSTI VÝSKYTU SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ U MLÁDEŽE	30
4.1 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	30
4.2 VÝZKUMNÝ CÍL A FORMULACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	31
5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	32
5.1 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ.....	35
6 SHRUTÍ VÝZKUMNÉ ČÁSTI.....	50
7 DISKUSE A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	51
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	54
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	56
SEZNAM GRAFŮ	57
SEZNAM TABULEK.....	58
SEZNAM PŘÍLOH.....	59

ÚVOD

V této bakalářské práci se věnujeme výskytu sociálně patologických jevů u současné mládeže. Toto téma je velmi aktuální a můžeme se s ním setkat každý den a to nejen v médiích, tisku, ale i v běžném životě. Sociálně patologické jevy jsou součástí naší společnosti. Slova jako šikana, kriminalita, agrese, návykové látky a další se staly součástí našeho slovníku a v našem podvědomí velmi rychle zakotvily.

Dle mého názoru je dnešní doba velmi uspěchaná, kdy se lidé ženou převážně za co největším materiálním zajištěním a zapomíná se na výchovu mládeže. Stále více jsou opomíjena a porušována základní pravidla, sociální normy a zákony. Výchova mládeže by měla být co nejvíce zaměřena na preventivní opatření, abychom co nejvíce předcházeli vzniku sociálně patologických jevů.

Téma sociálně patologických jevů je velmi obsáhlé. Práce je rozdělena na teoretickou část a praktickou část. Teoretická část má tři kapitoly, kdy v prvních dvou kapitolách se budeme věnovat tomuto tématu obecně, řekneme si základní rozdělení a prevenci. Ve třetí části se podrobně seznámíme s vybranými druhy sociálně patologických jevů. Zaměříme se na výskyt jevů, jako je šikana a kyberšikana, užívání návykových látek, kriminální a delikventní jednání současné mládeže.

Praktická část je řešena kvantitativním výzkumem pomocí dotazníkového šetření a bude se zabývat výskytem vybraných sociálně patologických jevů u současné mládeže. Budeme se v ní věnovat nejčastějším druhům sociálně patologických jevů, a to z pohledu dospělých jedinců.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM

1.1 Stav zkoumaného tématu v literatuře

Sociálně patologické jevy jsou velmi širokým pojmem a tomuto tématu se věnuje velké množství českých a zahraničních autorů. Z geografického hlediska jsme dali přednost českým a slovenským autorům. V této kapitole si vyjmenujeme některé publikace, které využijeme pro naši bakalářskou práci.

Základy sociální pedagogiky (Kraus, 2008)

Publikace je zaměřena na komplexní přehled sociální pedagogiky, a to od historie po současnost. V publikaci se dovídáme o metodologických východiscích, vztahu sociální pedagogiky k jiným oborům, sociálním prostředí. Také se věnuje sociálně pedagogické komunikaci a pedagogice jako životní pomoci. Je určena především studentům sociálních oborů, svým zpracováním určitě zaujme všechny, zabývající se tímto oborem.

Sociální patologie – analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů (Fischer, Škoda, 2009)

Velmi zajímavá kniha určena nejen pro odborníky, ale i pro laickou veřejnost. Věnuje se tématu sociální patologie, v dnešní době mnoho diskutovanému a probíranému, z důvodu nárůstu patologických jevů. Je rozdělena do dvou částí. V první části nás seznámí se základními pojmy a příčinami patologických jevů. Druhá část se věnuje problematice závažnějších sociálně patologických jevů. Jsou zde popsány jejich základní vymezení, dělení, příčiny a preventivní opatření.

Mládež a delikvence (Matoušek, Matoušková, 2011)

Jedná se o obsáhlou knihu zaměřenou na delikventní chování mládeže. V úvodu nás seznámí s činiteli vzniku sociálně patologických jevů. Jsou zde popsány intervence u nás nově vznikající i tradiční a inspirativní zahraniční modely intervence. Dále se zabývá existujícími metodami prevence a represe. Jsou zde propojeny teoretické informace, s případy ze života a případovými studii.

Kniha, **Kyberšikana – průvodce novým fenoménem** (Černá, Dědková, 2013) nás informuje o novém druhu šikany a to z prostředí informačních technologií. Postupně nás seznamuje s pojmem kyberšikana a jaké jsou formy kyberšikany. Je zde popsáno propojení mezi tradiční šikanou a výskytem kyberšikany v ČR, o jejich aktérech a dopadech. Jsou zde popsány dopady v rámci vrstevnické skupiny, rodiny a školy. V Závěru se dozvídáme jak zvládat strategii kyberšikany, o faktorech ovlivňujících volbu strategií a o možnostech prevence a intervence.

Bolest šikanování (Kolář, 2001)

Tato kniha se zabývá jedním z nejčastějších patologických jevů na školách, a to šikanováním. Kniha je rozdělena do tří hlavních celků. V první části se nás autor pokouší seznámit s problematikou šikanování, její charakteristikou a příčinami. Druhou část věnoval zodpovězení nejrůznějších otázek ohledně šikanování. Ve třetí části můžeme najít spoustu praktických užitečných rad a doporučení, jak postupovat při prevenci a řešení problémů. Jsou zde popsány přesné metodologické postupy řešení šikanování na školách.

Jak ochránit své dítě (Elliottová, 1995)

Cílem této knihy je seznámení veřejnosti řešením možného ohrožení dítěte a pomoci při zajištění jeho bezpečnosti. Kniha je rozdělena do osmy jednotlivých kapitol, které se zaměřují na konkrétní nebezpečí ohrožení našich dětí a praktickými ukázkami, jak řešit a předcházet vznik nebezpečných situací. Jsou zde probírána taková témata, jako je týrání dětí, závislosti, šikanování. Autorka se snaží knihou pomoci rodičům, k zajištění bezpečnosti svých dětí, před škodlivými jevy.

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Sociálně patologické jevy existují v každé lidské společnosti a provázejí nás v podstatě celým naším životem. V podstatě se s nimi setkáváme v osobním i profesním životě každý den.

„Sociální patologie je označením pro všechny nenormální nebo všeobecně nežádoucí společenské jevy. Jsou sem zahrnovány všechny sankcionované formy a podoby deviantního chování a studium příčin a jejich vzniku. Stanovení co je patologické, se odvíjí od pojetí normality akceptované danou společností“.(Vykopalová, 2001 s. 9)

Sociálně patologickým jevům se snažíme ve společnosti co nejvíce předcházet a co nejvíce eliminovat. Pro předcházení nebo eliminování nám pomáhá několik vědních oborů a jedním z nich je sociální pedagogika. Pokouší se působit výchovně a pomáhat rizikovým i znevýhodněným skupinám. Zaměřuje se na každodenní zvládání různých rizikových vlivů na jedince, a to bez ohledu na věkovou strukturu.

Sociální pedagogika má tedy dvě základní funkce: **preventivní** (profylaktickou) a **terapeutickou** (kompenzační).

Preventivní (profylaktická) funkce

„Oblast prevence je pro sociální pedagogiku především vhodným prostorem pro její koncepční rozvoj. Vychází se z teoretické analýzy především těch oblastí rozvoje osobnosti, kde je dominujícím faktorem působení prostředí, tedy rodiny, v různých typech lokalit, vrstevnických skupin, společenských organizací, různých hnutí apod. Na základě této analýzy lze navrhnout určité pedagogické zásahy, které budou přispívat k neutralizaci ohrožujících činitelů. Prakticky by se měly zabývat utvářením životního způsobu zdravé populace (primární prevence), ale současně vyhledávat lidi s potenciálně sociálně patologickým jednáním (sekundární prevence). Jde především o činnost středisek prevence, protidrogových center, linek důvěry apod.“. (Kraus, 2008 s. 46).

Terapeutická (kompenzační) funkce

„Druhou oblast zájmu můžeme označit jako sociálně pedagogickou kompenzaci, terapii, čímž máme na mysli výchovné (často převýchovné) působení v oblasti potřeb člověka a jejich uspokojování s cílem vyrovnávat nedostatky, které způsobily negativní vlivy prostředí. Jde o specifické přístupy k lidem, kteří již jsou z hlediska fungování společnosti vážným problémem (trestaní, nepřizpůsobiví nebo jinak deviantně jednající jedinci), ale také k osobám nějak společensky znevýhodněným (nezaměstnaní, zdravotně postižení, sociálně slabí apod.). Tyto problémy řeší v nápravných zařízeních, výchovných ústavech, léčebnách apod., ale také např. formou náhradní rodinné výchovy. Kompenzační činnost probíhá samozřejmě v propojení s dalšími disciplínami (psychoterapie, sociální práce, etopedie), podstatný je ovšem onen pedagogický akcent“.(Kraus, 2008 s. 46-47).

Sociální pedagogiku můžeme brát jako obor, který se zaměřuje na jedince, skupiny, analyzuje jejich situaci a snaží se o pomoc při jejich rozvoji osobnosti v každodenním životě. Sociální pedagogika se „zaměřuje nejen na problémy patologického charakteru, marginálních skupin, částí populace ohrožených ve svém rozvoji a potencionálně deviantně jednajících, ale především na celou populaci ve smyslu vytváření souladu mezi potřebami jedince a společnosti, na utváření optimálního způsobu života v dané společnosti“. (Kraus, Poláčková, 2001 s. 12)

1.3 Vymezení základních pojmů

V naší bakalářské práci se setkáme s větší množstvím pojmů. Některá jsou nám známá a často je používáme. Pro lepší a správné pochopení problematiky daného tématu, je potřeba si některé pojmy jasně vymežit. Pro vymezení pojmů nám poslouží tato kapitola.

Prvním termínem bude **mládež**, kterou můžeme definovat dle pedagogického slovníku jako „sociální skupina tvořená lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot“. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 125)

„**Kriminalitu** (z lat. Criminalis = zločinný, crimen = zločin), můžeme definovat jako výskyt chování, které je v dané společnosti trestné. Jedná se o souhrn trestných činů, které se v konkrétní společnosti vyskytly a vyskytují. Jedná se o činy a chování sankcionovatelné podle trestního zákona, a to jak zjevné, tak latentní“. (Fischer, Škoda, 2009, s. 156)

Podle pedagogického slovníku je vymezen pojem **delikvence mládeže** jako „všechny typy jednání mládeže, jež porušují sociální normy chráněné právními předpisy včetně přestupků, ve stejném smyslu se užívá výraz delikventní chování mládeže“. (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 38)

„Vyslovíme-li pojem **sociální patologie** (z lat. pathos = utrpení, choroba), nejedná se o samostatný vědní obor. Jde o souhrnné označení nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích společenských jevů. Na studiu a popisu těchto jevů se podílí řada vědních disciplín, zejména sociologie, psychologie, medicína, etopedie a další. Jednotlivé vědní disciplíny se zabývají studiem a rozbořením příčin a faktorů, které vedly ke vzniku konkrétních sociálně patologických jevů“. (Fischer, Škoda, 2009, s. 14)

„**Šikanování** říkáme tomu, když jedno dítě nebo skupina dětí říká jinému dítěti ošklivé a nepříjemné věci, bije je, kope, vyhrožuje mu, zamyká je v místnosti a podobně. Tyto incidenty se mohou často opakovat a pro šikanované dítě je obtížné, aby se samo ubránilo. Jako šikanování mohou být označeny také opakované posměšky nebo ošklivé poznámky o rodině“. (Říčan, 1995, in: Bendl, 2003 s. 11)

„**Kyberšikana** je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí“. (Priceová, Dalgleish, 2010, in: Černá, Dědková, 2013 s. 20)

„**Návyková látka** je každá chemická látka, která mění psychický stav a na kterou se může vytvořit návyk a závislost. V zásadě se rozlišuje závislost fyzická (somatická) a psychická“. (Fischer, Škoda, 2009, s. 88)

2 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY

2.1 Rozdělení sociálně patologických jevů

V dnešní moderní uspěchané době, kdy se naše společnost rozvíjí, můžeme pozorovat nárůst negativních jevů. Vztahy mezi lidmi jsou komplikovanější a lidé ztrácejí k sobě respekt a úctu. Přestávají dodržovat určitá pravidla a normy, které bychom měli ve společnosti ctít. Nejenom mezi mládeží můžeme pozorovat jevy, které jsou nežádoucí a pro společnost nepřijatelné. Tyto jevy můžeme nazvat sociálně patologickými.

„Sociální patologie je shrnující pojem pro nezdravé, nenormální, obecně nežádoucí společenské jevy, tzn. Společnosti nebezpečné, negativně sankciované formy deviantního chování, ale hlavně označení pro studium příčin jejich vzniku a existence“. (Zapletal, Porubčanová, Gugová, 2015 s. 92).

Mezi sociálně patologické jevy můžeme zařadit:

- „Kriminalita a delikvence,
- patologické závislosti (drogy, gamblerství, kulty a sekty),
- sebevražednost,
- prostituce a pohlavní choroby,
- patologie rodiny (zejména syndrom CAN, domácí násilí),
- xenofobie a rasismus,
- Agresivita a šikana“. (Kraus, Hroncová, 2010 s. 11)

K novějším patologickým jevům můžeme přiřadit závislost na počítačích, hrách, internetu, workoholismus a kyberšikanu.

„Sociálně patologickým jevem se obecně rozumí takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických hodnot, chování a jednání, které vede k poškození zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám a deformacím“. (Pokorný, Telcová, Tomko, 2003 s. 9)

V dnešní době je pojem sociální patologie někdy nahrazován pojmem sociální deviace. Oba pojmy se od sebe navzájem liší. Sociálně patologické jevy nemají nikdy pro jedince ani společnost pozitivní stránku a jsou vždy jen negativní. Sociální deviace má od normy odchylku pozitivní i negativní.

„Sociální deviace (z lat. deviatio = odchylka, úchylka) je definována jako způsob jednání, které není konformní vůči společenské normě, jež je akceptována většinou populací. Deviace je obecně definována jako kterákoli odchylka od normální struktury či funkce“.

(Fischer, Škoda, 2009 s. 14)

2.2 Rizikové faktory-činitelé socializace ovlivňující vznik sociálně patologických jevů

Vznik sociálně patologických jevů můžeme hledat v charakterových vlastnostech jedince, v prostředí, v jakém jedinec vyrůstá a je vychováván. Jedná se o to, jak probíhá socializace a začleňování jedince do společnosti. Asi nejdůležitější úlohu zde hraje rodina, ve které jedinec získává základní výchovu a učí se dodržovat základní pravidla společnosti. Další je škola, školní prostředí a vrstevníci, se kterými se jedinec stýká a tráví volný čas.

Rodina je nejdůležitějším sociálním prostředím, ve kterém jedinec získává základní hodnotové vzory a vzorce chování. Rodina se výrazně podílí na formování osobnosti každého z nás a to především v období raného dětství. Každý jedinec často napodobuje, co se v rodině naučil a odpozoval od rodinných příslušníků.

Zapletal, uvádí, že: „rodina ve svém souhrnu zajišťuje mnoho činností – zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní návyky svých členů, vytváří specifické socializační a výchovné prostředí pro děti, předává jim kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje. Rodina plní určité role i ve vztahu ke společnosti – je to především reprodukce obyvatelstva, jak reprodukce biologická, tak i kulturní“.

(Zapletal, 2003 s. 44)

Pokud rodina neplní svou funkci, tak dítě nemusí získat jen kladné sociální vlastnosti, ale i záporné a může být náchylnější ke vzniku sociálně patologických jevů. „Rodina je tradičně

považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním dětem umožňuje kriminální chování“. (Matoušek, Matoušková, 2011 s. 37)

Jako hlavní rizika rodinného prostředí Vágnerová uvádí:

- „Rodiče jako anomální osobnosti – nejsou schopni správně plnit rodičovskou roli. Např. rizikové rodiny asociálních jedinců, trpící poruchou osobnosti, osoby s návyky, které vedou k poruše osobnosti a emočně chladní jedinci bez zájmu o děti. Může tedy docházet k nápodobě agresivity a hostility rodiče, převážně otce, který může mít sklony k alkoholismu či delikvenci,
- subdeprivační zkušenost dítěte - jedná se o dítě z úplné rodiny, ale tato rodina funguje spíše formálně, chybí citové vazby a orientace v pravidlech,
- neúplná rodina - zde často chybí otec, chybí žádoucí vzor, jeho vliv a kontrola.
- nedostatek životního smyslu, nuda - v rodině, která neukazuje nic pozitivního, se dítě nemůže nic naučit. Tráví čas s partou, která je často vede k rizikovému chování“. (Vágnerová, 2004 s. 276-277)

Škola a školní prostředí je dalším významným socializačním činitelem jedince. Škola hraje vedle rodiny další nezastupitelnou roli při výchově a vzdělávání dětí a mládeže.

Dle Matouška je škola „instituce primárně sloužící k výchově (formování osobnosti) a vzdělání (osvojování znalostí a dovedností, končící v některých případech získáním profesní kvalifikace). Vedle toho slouží škola společenské integraci a také selekci“. (Matoušek, 2003 s. 237)

Důležitým úlohu ve škole sehraává učitel, který ukazuje, že mimo dobré vztahy s vrstevníky jsou i důležité vztahy s učitelskými autoritami, jako představiteli širšího sociálního okolí.

s učitelskými autoritami, jako představiteli širšího sociálního okolí.

Jako rizikové faktory ve školním prostředí můžeme brát v úvahu slabou prevenci sociálně patologických jevů, využití volného času žáků, vrstevníky, atmosféru ve třídě, špatný prospěch a školní klima.

Vrstevníci a jejich prvotní vztahy, se formují již ve školním prostředí. Mládež se v různých skupinkách a partách schází i mimo školu a tráví spolu spoustu volného času. Zde dochází k dalšímu rozvoji osobnosti jedince. Matoušek popisuje vrstevnickou skupinu jako „skupinu lidí, kteří jsou podobného věku a mají podobné společenské postavení. Obvykle jde o skupinu přirozenou, a to i v případech, kdy její členové působí ve stejné organizaci (např. škole).

Vliv vrstevnické skupiny je nejsilnější v období dospívání, kdy je formování vlastní totožnosti odvozováno ze vzorů, které vrstevnická skupina nabízí“ . (Matoušek, 2003 s. 201)

Mezi rizikové faktory vrstevníků můžeme uvést užívání návykových látek, módní trendy, postoje a hodnoty skupin ke společnosti. Záleží jen na jedinci, s jakými vrstevníky se bude stýkat, jestli na něho budou působit pozitivně nebo negativně, a k jakým hodnotám se bude uchýlovat. Jestli se při špatném působení jeho vrstevníků na jeho osobu, nebude u něho zvyšovat pravděpodobnost vzniku sociálně patologických jevů.

2.3 Prevence

Sociálně patologické jevy se v naší společnosti vyskytují dlouhodobě. Snažíme se jim předcházet nebo na ně reagovat. Kraus definuje tyto tři způsoby prevence:

- **„Striktní zákaz, tvrdé potírání** (některé země zakázaly např. rozvod nebo prostituci) a přijetí radikálních opatření k zamezení těchto jevů (zákaz výroby cigaret nebo alkoholu – prohibice apod.). Jak zkušenosti ukazují, tento přístup však očekávané výsledky nepřináší. Typickým příkladem byla neúspěšná prohibice v USA v letech 1920-1933. Podobné zkušenosti zaznamenalo i Rusko. Ilegální výroba alkoholu (podomácku) jeho spotřebu nesnížila, a navíc vedla k otravám a následným úmrtím konzumentů,
- **preventivní opatření.** Je však třeba připustit, že ani sebelépe organizovaná a sebeefektivnější prevence výskytu deviantních jevů stoprocentně nezamezí,
- **náprava, léčení a zmírňování důsledků** sociálně deviantního jednání“ . (Kraus, 2008 s147-148)

Dle našeho soudu, je nejlepším a nejefektivnějším způsobem reakce na sociálně patologické jevy jejich prevence a té se budeme věnovat v této kapitole. Ta je velmi důležitá, jelikož jejím včasným působením se můžeme pokusit vzniku sociálně patologických jevů předejít.

„Obecně lze prevenci chápat jako předcházení problémům pomocí „systému opatření, který je zaměřen na snižování, případně vyloučení rizika výskytu určitých životních situací, stavů, procesů, jevů, negativně působících na člověka nebo skupiny lidí, pod vlivem existujících

životních, pracovních, sociálně – ekonomických podmínek a způsobu života“. (Emmerová, 2007, s. 64)

Prevenci můžeme rozdělit do třech oblastí, a to primární, sekundární a terciární.

Preventivní prevencí se rozumí působení na jedince, skupiny, kteří ještě nebyli relativně poznamenány vlivem patologických jevů. Snažíme se působit na jejich osobnost, aby byli schopni se zvládnout vyvarovat vlivům a působení patologických jevů. „Primární prevencí sociálně patologických jevů rozumíme koncepční, komplexní, cílený, plánovitý, flexibilní a efektivní soubor opatření, odborných činností a nabídek, zaměřený na posilování a rozvoj společensky žádoucích postojů, hodnot, zájmů, forem zdravého životního stylu, chování a jednání jednotlivců i skupin“. (Pokorný, Telcová, Tomko, 2003 s. 14)

Sekundární prevence je zaměřená přímo na ohrožené jedince a skupiny. Tato prevence probíhá převážně v různých zdravotnických, psychologických a sociálních zařízeních.

„Při sekundární prevenci působíme na osoby, které jsou z hlediska sociální patologie rizikové nebo se již deviantního chování dopustily“. (Kraus, 2008 s. 148)

Terciární prevence představuje činnost zaměřenou na předcházení recidivě. Terciální prevence je součástí dlouhodobého resocializačního procesu a uskutečňuje se na profesionální úrovni prostřednictvím odborných pracovníků nápravných zařízení. (Emmerová, 2007)

„Sociální prevenci lze ovšem klasifikovat i podle jiných kritérií. Podle rozsahu rozlišujeme prevenci **plošnou** (v rámci celé společnosti), **skupinovou** (zaměřenou na určitou skupinu, např. mládež) nebo **individuální** (práce s konkrétním jedincem). Za podstatné lze pokládat rozdělení na prevenci **specifickou** a **nespecifickou**“. (Kraus, 2008 s. 148) Specifická je zaměřena na konkrétní patologické jevy (delikvence, agrese, záškoláctví). Nespecifická se snaží celkově posílit osobnost, tak aby jedinec dokázal odolávat nástrahám různým patologickým jevům.

3 VYBRANÉ DRUHY SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

3.1 Šikana a kyberšikana

Se šikanou se ve svém životě setkal asi každý. Můžeme ji popsat jako úmyslné ubližování silnějších jedinců, slabším. Dříve byla šikana nejvíce spojena s vojenskou základní službou. V dnešní době na ni můžeme nejvíce narazit ve školských zařízeních, mezi mládeží. „Pro označení šikany mezi žáky na školách bývá užíván pojem bullying. Tento pojem zahrnuje nadávky, výprask, posměch, pomluvy, hrozby, okrádání i obtěžování, včetně sexuálního, vyobcování z kolektivu“ (Pokorný, Telcová, Tomko, 2003 s. 53)

Obětí šikany se může stát kdokoliv. Nejvíce se obětí stávají mladiství, kteří se od ostatních něčím odlišují. Za odlišnost můžeme považovat handicap, jiný styl oblékání, sociální zařazení, žák, který se straní kolektivu, je mlčenlivý a tichý.

Na druhou stranu agresor je jedinec, který je silný, v kolektivu většinou patří k oblíbeným, bývá to vůdčí typ ve třídách. Z opačného hlediska to může být jedinec, který má své problémy a šikanováním druhých si zvyšuje své osobní sebevědomí.

Martínek (2009 s. 109) ve své knize říká, že „Šikana je, když jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně týrá spolužáka nebo spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci. Šikana má různé formy a můžeme ho rozdělit do několika kategorií. Kolář (2001 s. 28-30) ve své knize třídí šikanu takto i s praktickými ukázkami:

„Fyzická agrese a používání zbraní

- Oběť je agresory věšena na lustr, na skobu, a to až do ztráty vědomí a vyznačení strangulační rýhy na krku.
- Předstírají, že chtějí oběť vyhodit z okna, přes zábradlí ve škole apod.
- Je vystavena fackování, popřípadě tzv. flástování (pohlavky, rány dlaní do týlu).
- Agresor nalepí oběti bonbon nebo žvýkačku do vlasů, vylije limonádu za krk, vysype brambůrky za košili.

Slovní agrese a zastrašování zbraněmi

- Oběti je vyhrožováno mučením.
- Agresoři urážejí rodiče oběti.
- Vysmívají se slabostem a handicapům oběti.

- Vtipkují na úkor oběti, mají ironické poznámky, zesměšňují ji a posmívají se jí.

Krádeže, ničení a manipulace s věcmi

- Agresoři berou oběti peníze, zabavují jí kapesné.
- Trhají a ničí oblečení oběti (např. propálení, rozříznutí drahé bundy).
- Agresoři oběti plivají do bot, nalijí do bot vodu
- Ukradnou, případně schovají oběti legitimaci (MHD, na vlak), lístky na oběd, peněženku s penězi, boty, aktovku.

Násilné a manipulativní příkazy

- Oběť musí čistit agresorům boty, líbat jim boty.
- Je donucována nosit ponižující ceduli.
- Je donucována napovídat při písemných pracích, psát agresorům úkoly a přepisovat sešity.
- Musí se uklonit při vstupu do třídy, říct Dobrý den pánové a udělat ksicht.

Zraňování izolací, oklikou a uměleckými výtvoři

- Spolužáci oběť ignorují, neodpovídají na její pozdrav, na prosbu nereagují, dělají, že neslyší.
- Když si přisedne ke stolu při obědě, všichni si štítivě odsednou jinam.

Nejčastější výskyt šikany bývá ve třídách, v šatnách, na toaletách, v šatnách tělocvičen a v tělocvičnách samotných.

V posledních letech se u nás velmi rychle rozvíjí vývoj technologií (informačních a komunikačních), rozmach internetu, mobilních telefonů, iPodů, tabletů. S tímto rozvojem se začíná také měnit šikana na kyberšikana.

„Kyberšikana můžeme chápat jako záměrné agresivní chování, které je prováděno buď jednotlivcem, nebo skupinou prostřednictvím elektronických médií vůči člověku, jenž se v danou chvíli nemůže vůči útokům bránit. Přičemž kyberšikana může být ve svých dopadech stejně závažná, ne-li závažnější než tradiční (školní) šikana. (Černá a kolektiv, 2013 s. 9)

Kyberšikana může probíhat více způsoby, mobilním telefonem (posíláním SMS zpráv), pomocí internetu (posíláním nevhodných e-mailů) a přes internet pomocí sociálních sítí (facebook). Velkým problémem kyberšikany je jeho anonymita a možné zapojení spousty lidí, např. při vložení nevhodné fotky na sociální síť.

„Nancy Willard (2007), jedna z prvních autorek zabývajících se tématem kyberšikany a autorka knihy Kyberšikana a kyberhrozby, vymezila způsoby chování, které pod pojem kyberšikana spadají“:

- „**Provokování**“ - jde v podstatě o hanlivé napadání dvou nebo více účastníků on-line, pomocí sociálních sítí.
- „**Kyberobtěžování**“ - úmyslné a opakované posílání nevhodných zpráv.
- „**Očerňování**“ posílání pomocí e-mailů urážlivých a falešných informací, nebo posílání upravených fotek.
- „**Napodobování, používání cizí identity**“ - kdy autor hanlivých a pomlouvačných zpráv se vydává za oběť, přebírá jeho identitu pomocí odcizeného hesla k sociálním účtům.
- „**Odhalování tajemství a podvádění** – jedná se o odhalování tajemství či sdílení osobních informací, které oběť ztrapňují“
- „**Vyloučení z on-line skupiny**“ – oběť není vpuštěna do skupin na sociálních sítích
- „**Pronásledování na internetu – kyberstalking**“ – poškozený je neustále agresorem napadán posíláním zpráv pomocí elektronické komunikace. (Nancy Willard, 2007, in Šmahaj, 2014 s. 47-48)

Šikana i kyberšikana se nevztahuje pouze na žáky, ale její součástí se stávají i kantoři a zaměstnanci škol. Žáci si jejich činnost natáčejí na mobilní telefony a jejich některé zaváhání, přerěknutí, umísťují na sociální sítě. Díky šikaně a kyberšikaně může dojít až k těm nejzávažnějším tragédiím, jako je sebevražda, kdy oběť už neunesla své trápení.

Oba způsoby šikany se velmi těžce zjišťují, oběti často nespolupracují, nebo se na šikanu vůbec nepřijde.

Řešením šikany a kyberšikany jsou časté preventivní programy, které by měli probíhat na všech školách. Je potřeba se žáky tyto témata probírat a říkat si o jejich následcích. Každá zjištěná šikana by měla být řádně vyšetřena.

3.2 Užívání návykových látek

Užívání návykových látek u mladistvých se u nás rozmohlo zejména po roce 1989. Politické změny a k nim spojené uvolnění společenských norem vedlo k masivnímu nárůstu uživatelů návykových látek. Užívání návykových látek v současné době je podmíněno převážně jejich snadnou dostupností a tím, že rodiče mají čím dál méně času na své děti. „Návyková látka je každá chemická látka, která mění psychický stav, a na kterou se může vytvořit návyk a závislost“ (Fischer, Škoda, 2009 s. 88). Děti jsou zvědavé, pokoušejí se návykové látky vyzkoušet. Toto experimentování s návykovými látkami může vést až k závislosti na nich.

„Závislost vzniká na základě uskupení behaviorálních, kognitivních a fyziologických faktorů, které se vytvoří po opakovaném užívání psychoaktivní látky. Syndrom závislosti může vzniknout ve spojitosti se specifickou látkou (tabák, alkohol, káva) nebo skupinou látek (opioidy) nebo v souvislosti se skupinou farmakologicky psychoaktivních látek“. (Vykopalová, 2001 s. 59)

U nás jsou nejčastěji zneužívány návykové látky jako je alkohol, cigarety a měkké drogy (marihuana). Jsou také nejlépe dostupné pro mladistvé.

„Syndrom závislosti je charakterizován řadou všeobecných příznaků, kterými jsou:

- silná nutkavost užití látky, která může mít rostoucí nebo klesající intenzitu zpravidla ovlivněnou klíčovými zážitky nebo osobami,
- změna tolerance ve smyslu stále stoupajících a častějších dávek,
- redukce zájmů nebo jejich změna v důsledku závislosti a potřebě obstarávání si na ně finanční prostředky,
- poruch fyziologických funkcí organismu s doprovodnými psychickými projevy v důsledku nástupu abstinčních příznaků,
- změny v sebeovládání při snaze o ovlivnění velikosti zneužívaných dávek nebo jejich četnosti,
- pokračování ve zneužívání látky i přes znalosti o její škodlivosti vytvářením řady obranných mechanismů. (Vykopalová, 2001 s. 59)

Závislost na alkoholu (alkoholismus)

Alkohol můžeme považovat za jednu z nejrozšířenějších a nejužívanějších psychoaktivních látek u nás. Oblíbila si ho i mladá generace pro jeho snadnou dostupnost. U nás je alkohol prodejný sice až od 18 let, ale můžeme se setkat na různých večírcích studentů, s jeho ne zrovna malou konzumací. Organismus mladého člověka ještě není zcela vyvinut.

Proto je mládež daleko náchylnější ke vzniku závislosti na alkoholu, nebo poškození jejich zdraví. Alkohol je v naší společnosti velmi tolerován a mladistvým se s ním můžou setkat i na různých rodinných oslavách, kde jim je kolikrát nabízen i rodiči, třeba jako přípitek.

Zjištění pití alkoholu může mít různé příznaky. „Kromě obvyklých fyzických příznaků nesusvislé řeči, zarudlých očí nebo zápachu alkoholu se projevují tyto možné příznaky:

- pití jako únik od reality,
- pití jako cesta k sebedůvěře,
- pití z pocitu nespokojenosti,
- absence ve škole
- zlepšení nálady
- zvýšená agresivita“ (Elliottová, 1995)

Závislost na tabáku (nikotinismus)

Další velmi oblíbenou návykovou u naší mládeže je užívání tabáku a tabákových výrobků. Stejně jako alkohol i tabákové výrobky jsou prodejné od 18 let. Když se však rozhlédneme kolem sebe, uvidíme spoustu mladých lidí, jak kouří. Stát se snaží s tímto jevem různě bojovat, např. odrazující obrázky na cigaretách, časté zdražování. Bohužel mládež to nijak neodrazuje. Mladí si při kouření připadají dospěle, mají pocit lepší nálady. Dalšími příčinami kouření je zalíbit se svým vrstevníkům, patřit do určité party lidí.

Tabákový kouř v sobě obsahuje spoustu chemických látek. Jednou z nich je nikotin, na kterém člověk následně bývá závislý.

„Nikotin se do kuřáků dostává sliznicemi-je jimi absorbován. Při velmi častém užívání může dojít až k otravě organismu nikotinem, které se nazývá nikotinismus. Ten má několik příznaků:

- nespavost
- změna nálad
- nechutenství
- zánětem dýchacích cest

- střídáním průjmu a zácpy“ (Pokorný, Telcová, Tomko, 2003)

Závislost na drogách

Mezi mládeží je velmi oblíbené kouření marihuany. Marihuana jako ostatní drogy, jsou v podstatě chemické látky. Získání závislosti na těchto látkách je vcelku jednoduché a rychlé a můžeme ho nazvat drogovou závislostí.

„Drogová závislost je komplexní pojem používaný od roku 1969. Byla definována jako duševní stav periodické nebo chronické intoxikace, která škodí jedinci i společnosti, vyvolán opakovaným užíváním drogy přírodní nebo syntetické. Přitom pojmem intoxikace se obecně rozumí jakákoli otrava, pojmem droga pak jakákoli omamující látka, původně však léčivá látka rostlinného, živočišného nebo nerostného původu“. (Pokorný, Telcová, Tomko, 2003, s. 78)

Drogy můžeme rozdělit do několika jednotlivých skupin, podle svého účinku:

- Drogy stimulující, mezi které můžeme přiřadit kokain, pervitin. Těmto drogám se říká stimulační, protože mají povzbudivé účinky, které vytvářejí pocit energie a svěžesti.
- Halucinogeny, jako je marihuana, hašiš, extáze, syntetické drogy. Díky užívání těchto drog jedinec sice může zažít stavy euforie až tranzu, ale i depresivních stavů.
- Narkotické látky, mezi které můžeme přiřadit heroin, opium, metadon a syntetické opiáty. Mezi pocity, které tyto drogy mohou vyvolat patří síla, radost, nadřazenost. Na druhou stranu může dojít k ospalosti, zmatečnosti, jedinec nezná míru bolestivosti.

Drogy můžeme považovat za návykové látky, na kterých vzniká velká závislost, jenž člověka zcela pohltí a zničí. Děti jsou v tomto případě daleko náchylnější než dospělí. Je také určitý rozdíl v působení na děti a mládež. Nešpor (s. 52) ve své knize popisuje specifika působení návykových látek na mládež oproti dospělým:

- „Závislost na návykových látkách se vytváří podstatně rychleji.
- Existuje zde vyšší riziko těžkých otrav s ohledem na nižší toleranci, menší zkušenost a sklon k riskování.
- Z podobných důvodů je zde i vyšší riziko nebezpečného jednání pod vlivem návykové látky.

- U dětí a dospívajících závislých na návykových látkách je patrné zřetelné zaostávání v psychosociálním vývoji.
- I pouhé experimentování s návykovými látkami je u mládeže spojeno s většími problémy v různých oblastech života.
- Je zde také častější tendence zneužívat širší spektrum návykových látek a přecházet od jedné ke druhé nebo více látek současně.
- Recidivy závislosti u dětí a dospívajících časté, dlouhodobá prognóza však může být podstatně příznivější, než jak by naznačoval bouřlivý průběh. Důvodem je přirozený proces zrání, který je tichým spojencem léčebných snah.

3.3 Delikvence a kriminalita

V dnešní době a od nástupu demokracie, se rozmohl výskyt páchání kriminálního a delikventního jednání mezi mládeží. Toto jednání patří k jedním z nejzávažnějších sociálně patologických jevů v naší společnosti. Kriminalita a delikvence se od sebe v podstatě liší.

„Kriminalitu považujeme za druh sociálně patologického chování, které je v naší společnosti nepřijatelné a je sankcionováno naším trestním právem. Definovat ji můžeme jako součást celkové kriminality mládeže i dospělých, jako negativní historicky podmíněný společenský jev, jako mezní případ společenské patologie, porušení společenských zájmů na takovém stupni nebezpečnosti, který je charakteristický jako trestný čin“ (Dubský, Urban, 2008, s. 38)

Delikvenci můžeme charakterizovat jako „jednání porušující zákonné nebo jiné normy chování a způsobující společnosti nebo jednotlivci újmu. Obvykle se pod tímto pojmem rozumí protisociální chování v širším smyslu než kriminalita, tedy i chování, které nedosahuje stupně společenské nebezpečnosti trestného činu, nebo závadné chování osob, které nejsou vzhledem ke svému věku ještě plně trestně odpovědné“ (Petrušek, 1996, s. 180)

Mezi nejvíce frekventované kriminální a delikventní chování současné mládeže můžeme zahrnout:

- Drobná krádež, nejvíce jsou to krádeže v obchodech.
- Vandalismus, ničení veřejných a soukromých věcí (lavičky v parku, poničení fasád domů).

- Loupežná přepadení, bývají mládeží dělána nejvíce ve skupinách a páchána na seni-
orech.
- Výroba a prodej drog.
- Vloupání do objektů, jako jsou trafiky, menší obchody, zahradní chatky.
- Vloupání do vozidel, kde se zaměřují na elektroniku a věci, které majitel zapomněl
ve vozidle
- Fyzické napadení, kdy si vybírají osoby zjevně slabší nebo s nějakou vadou.

U mládeže můžeme pozorovat specifické znaky kriminality a delikvence:

- „Výběr předmětu útoku je určován jiným hodnotovým systémem než u dospělých.
- Trestná činnost je častěji páchána se spolupachateli a ve skupině.
- Příprava trestné činnosti je nedokonalá, obvykle schází prvek plánování, častá je i
nedostatečná příprava vhodných nástrojů ke spáchání trestného činu.
- Chování mladistvých pachatelů se vyznačuje neúměrnou tvrdostí, která se projevuje
devastací, ničením předmětů a znehodnocením zařízení.
- Konání mladistvých pachatelů je poznamenáno nedostatkem vědomostí a schopností
při překonání překážek, mnohdy je použito neúměrných prostředků k dosažení cíle.
- Na páchání trestné činnosti mladistvých má značný vliv alkohol, případně jiná návy-
ková látka, která zvyšuje agresivitu, nekoordinovanost pohybů a podporuje nepřimě-
řené reakce na vnější podněty.
- Mladiství pachatelé jednají více emotivně než rozumově, trestná činnost je páchána
ve většině případů živelně pod vlivem momentální situace“. (Zapletal, Porubčanová,
Gugová, 2015, s. 172)

Objektem kriminality mládeže, bývají často věci pro ně atraktivní, nové, které mohou
spatřit u svých vrstevníků a přejí si je taky vlastnit. Mládež se také zaměřuje na vanda-
lismus, a to především kvůli nudě. Neumí se společně pobavit, jen tak brouzdají městy a
vymýšlejí nevhodné jednání

Preventivním opatřením by mohlo být mládež zabavit, přivést je do různých kolektivních
kroužků, ke sportu, aby neměli tolik času, se jen poflakovat po ulicích.

Prevenci bychom se měli věnovat už v rodinách a školských zařízeních.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ŠETŘENÍ O ČETNOSTI VÝSKYTU SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ U MLÁDEŽE

V roce 2009 provedla Václava Bláhová výzkum s cílem zmapovat Kriminalitu a delikvenci mládeže na základních školách v okrese Klatovy (Bláhová, 2009). Kvantitativním výzkumem formou dotazníku bylo provedeno šetření v rámci žáků 7., 8., a 9. ročníků základních škol v okrese Klatovy. Celkově bylo výzkumníci osloveno 5 škol a v nich rozdála 432 dotazníků. Nazpět výzkumnice dostala 303 dotazníků. K výzkumu bylo využito 100% vyplněných dotazníků.

Genderové rozdělení výzkumného prvku bylo 49% procent chlapců a 51% dívek. Cílem výzkumu bylo zjistit četnost výskytu jednotlivých sociálně patologických jevů u žáků základních škol a jejich povědomí o trestně právní odpovědnosti.

Výzkum se zaměřil na četnost jednotlivých jevů u pohlaví i na četnost vlivu rizikových činitelů.

Z výzkumu vyplynulo, že 54,3 % žáků ZŠ v okrese Klatovy má alespoň jednu zkušenost s kouřením tabákové cigarety. Co se týče zkušenosti s kouřením marihuany je procentní podíl žáků, kteří tuto drogu vyzkoušeli 13,95%. Alespoň jednu zkušenost s alkoholem má 84,8% z výše uvedeného výzkumného prvku. Krádeže se dopustilo 54,3% respondentů a s pácháním vandalismu má zkušenost 35,2% žáků ZŠ v okrese Klatovy.

Toto šetření nám pomohlo k vytvoření si vzhledu do problematiky výzkumu sociálně patologických jevů, kriminality a delikvence u současné mládeže. Byla nám jak užitečným námětem k výběru zkoumaných oblastí, tak i zdrojem dat k porovnání.

4.1 METODOLOGIE VÝZKUMU

Vzhledem k charakteru výzkumného prvku jsme považovali za vhodnou metodu sběru dat šetření formou dotazníku, který je definován jako: „Soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“ (Chrásková, 2007, s. 163)

Díky dotazníkové metodě jsme za relativně krátký časový úsek sebrali dostačující množství dat k analýze.

Dotazník celkově obsahuje 8 otázek, z toho jsou 4 uzavřené otázky a 4 polouzavřené otázky. Polouzavřené otázky jsme použili u položek, kde jsme chtěli přesněji zjistit výskyt nejčastějších sociálně patologických jevů u mládeže pro případ, že by si respondenti nevybrali z nabízených možností. Všichni dotazovaní byli seznámeni se skutečností, že dotazník je anonymní a jeho výsledky budou použity pouze pro tuto bakalářskou práci.

4.2 VÝZKUMNÝ CÍL A FORMULACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

Hlavním cílem našeho výzkumu bylo zjistit, jaká je četnost zkušenosti dospělých jedinců s výskytem sociálně patologických jevů u současné mládeže a s jakými formami kriminálních a delikventních jednání se respondenti setkali nejčastěji.

HVO: Jaká je četnost výskytu sociálně patologických jevů u současné mládeže z pohledu dospělých jedinců?

VO1: Ve kterých místech se odehrává šikana mezi mládeží nejčastěji?

VO2: Jaký je nejčastější druh šikany nebo kyberšikany mezi mládeží?

VO3: Jaký je mezi mládeží nejčastěji užívaný druh návykové látky?

VO4: Jaký je mezi mládeží nejčastější druh kriminálního a delikventního jednání?

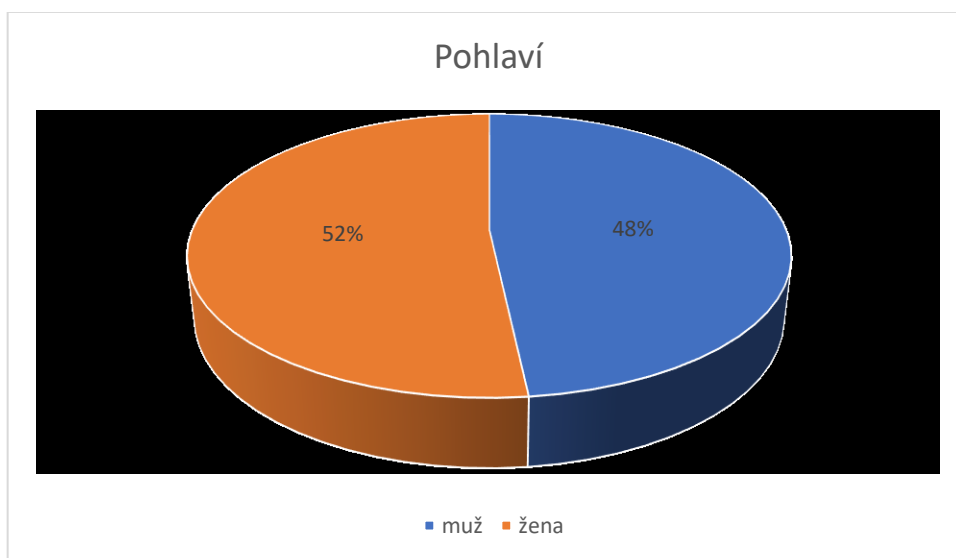
5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Celkově bylo rozdáno 110 tištěných dotazníků. Pro výzkum použitelných dotazníků se nám od respondentů vrátilo 87. Dotazníkového šetření se zúčastnili naši kolegové, přátelé, známí a jejich rodinní příslušníci. Respondenti jsou usídleni v Jihomoravském, Olomouckém a Středočeském kraji. Věková hranice respondentů je 18 a více let. Šetření proběhlo v měsíci březnu roku 2017. Při sběru dat byl využit dostupný výběr.

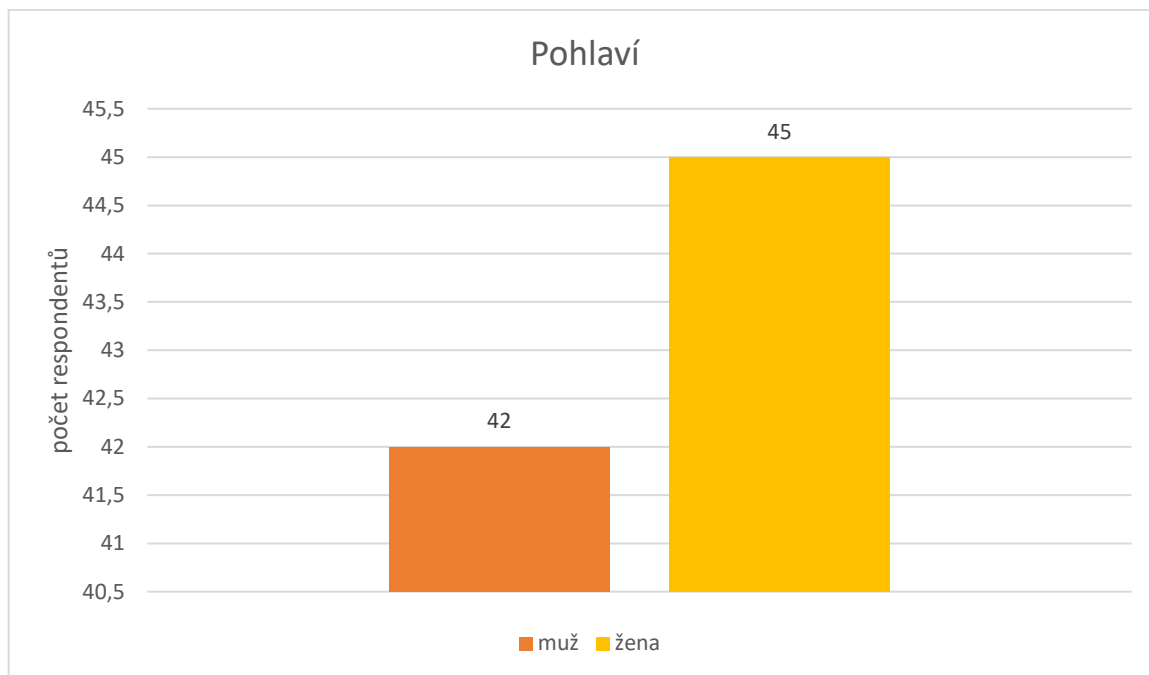
Dotazníkového šetření se zúčastnilo 42 mužů a 45 žen. Věkové rozpětí bylo rozděleno do čtyř věkových pásem. Počty respondentů v jednotlivých věkových pásmech jsou vyjádřeny v tabulce č. 2 a poměr pohlaví je vyjádřen v tabulce č. 1.

Pohlaví	Počet	%
Muž	42	48
Žena	45	52

Tab. 1 Poměr pohlaví

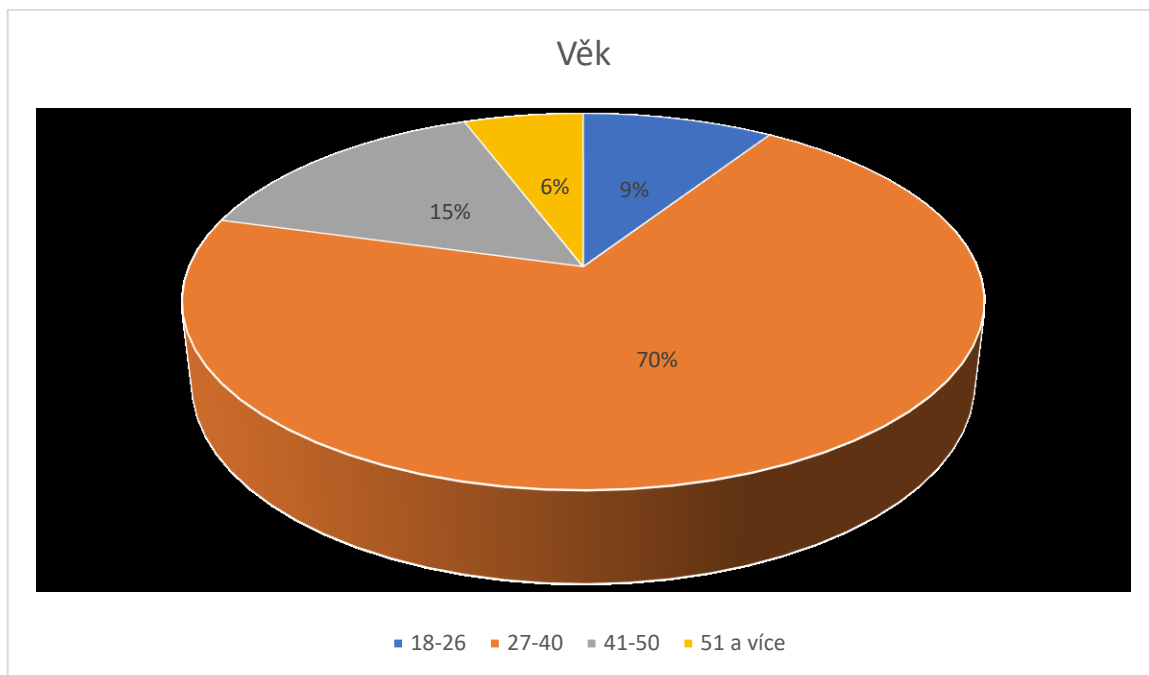
Graf 1 Poměr pohlaví v procentech

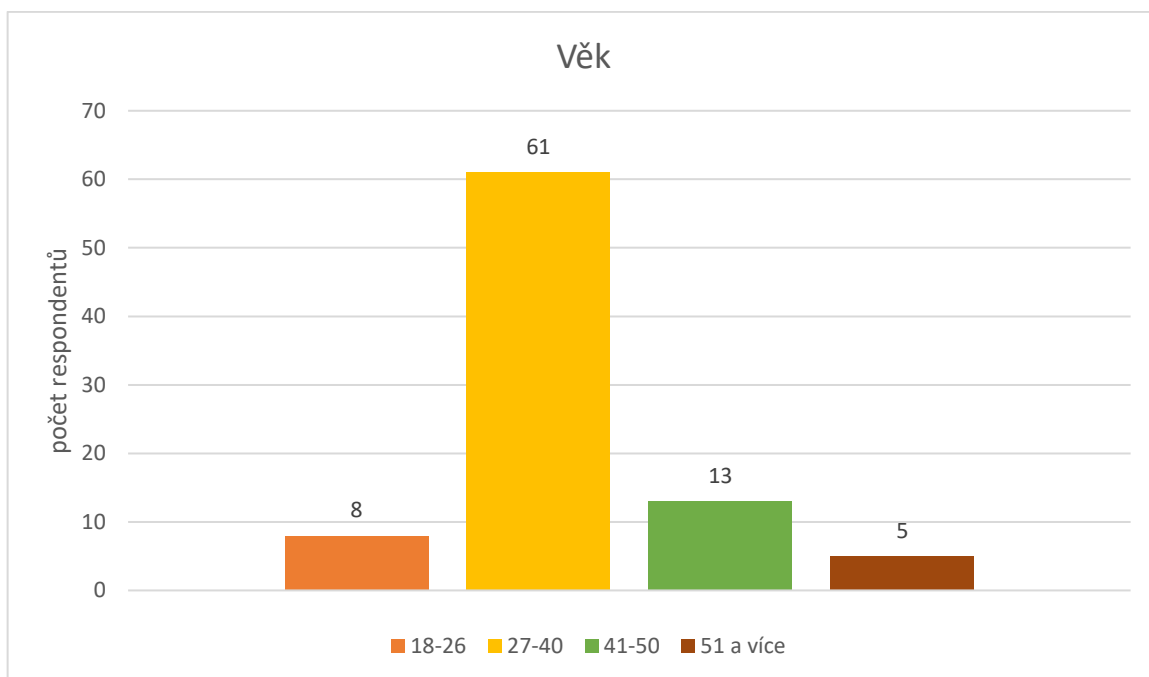
Graf 2 Pohlaví respondentů

Věk	Počet	%
18-26	8	9
27-40	61	70
41-50	13	15
51 a více	5	6

Tab. 2 Věk respondentů

Graf 3 Procentuální vyjádření věku

Graf 4 Věk respondentů

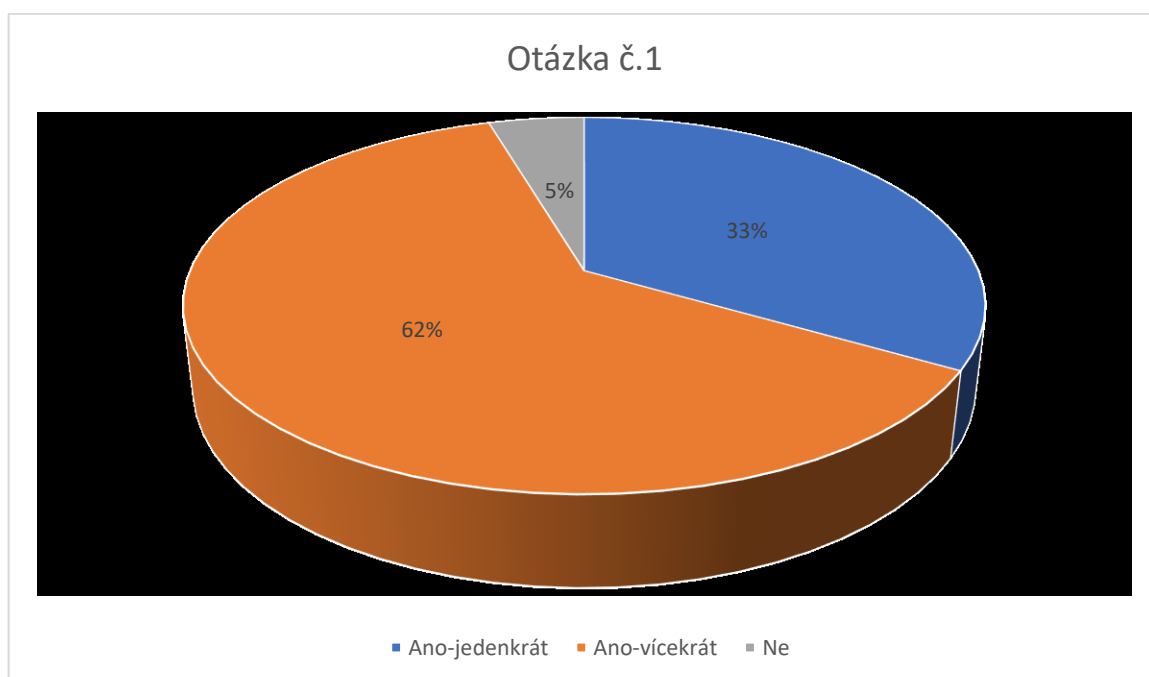
5.1 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

V této části budeme interpretovat výsledky našeho dotazníkového šetření.

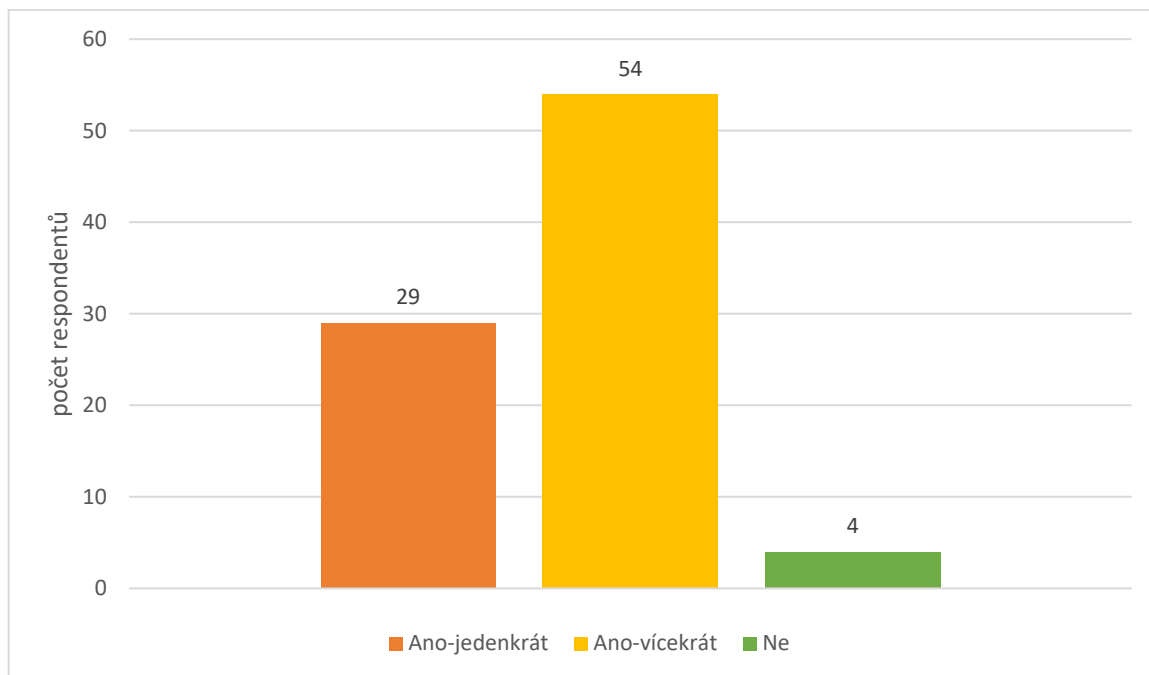
OTÁZKA 1) Setkali jste se se šikanou nebo kyberšikanou u mládeže (do 18-ti let)?

Šikana a kyberšikana	Počet	%
Ano-jedenkrát	29	33
Ano-vícekrát	54	62
Ne	4	5

Tab. 3 Šikana a kyberšikana

Graf 5 Procentuální vyjádření výskytu šikany a kyberšikany

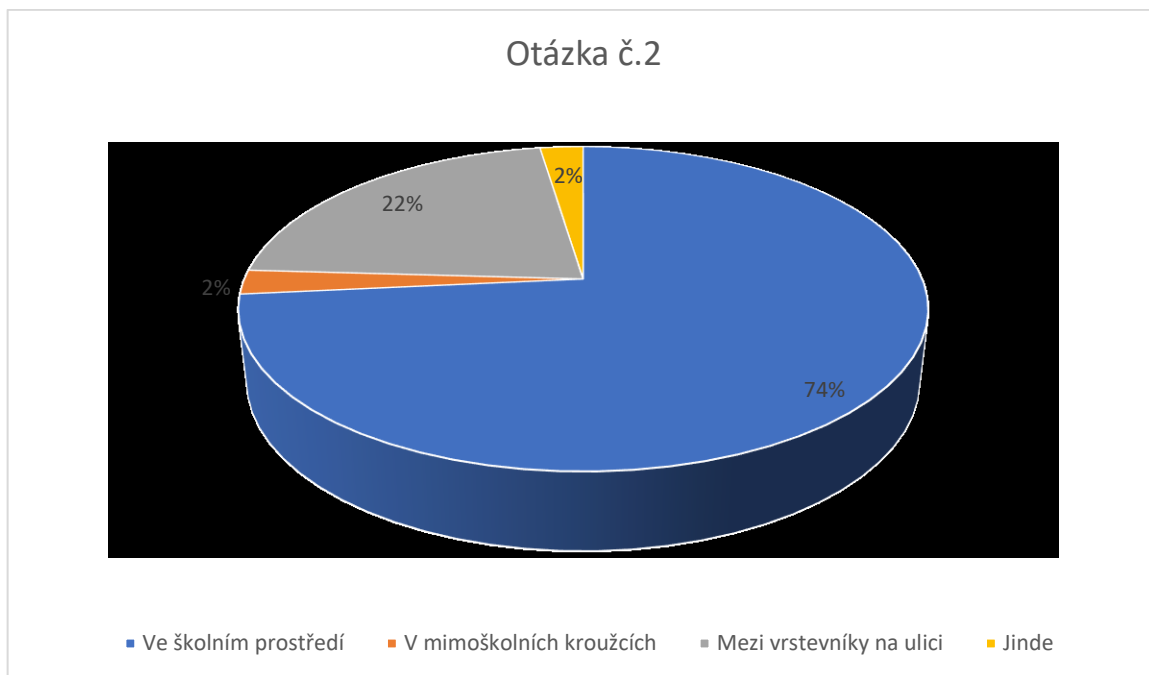
Graf 6 Počty respondentů – šikana a kyberšikana

Z odpovědí respondentů je zjevné, že až na 4 respondenty (5%) všichni mají zkušenost s výskytem šikany a kyberšikany u současné mládeže. Jednu zkušenost se šikanou či kyberšikanou má 29 respondentů (33%), více jak jednu zkušenost má 54 respondentů (62%). Je tedy patrné, že šikana a její formy jsou u současné mládeže často se vyskytujícími sociálně patologickým jevem.

OTÁZKA 2) Pokud ano, kde se odehrávala?

Místo šikany a kyberšikany	Počet	%
Ve školním prostředí	61	74
V mimoškolních kroužcích	2	2
Mezi vrstevníky na ulici	18	22
Jinde	2	2

Tab. 4 Místa výskytu šikany a kyberšikany

Graf 7 Procentuální vyjádření výskytu místa šikany a kyberšikany

Graf 8 Místa výskytu dle respondentů

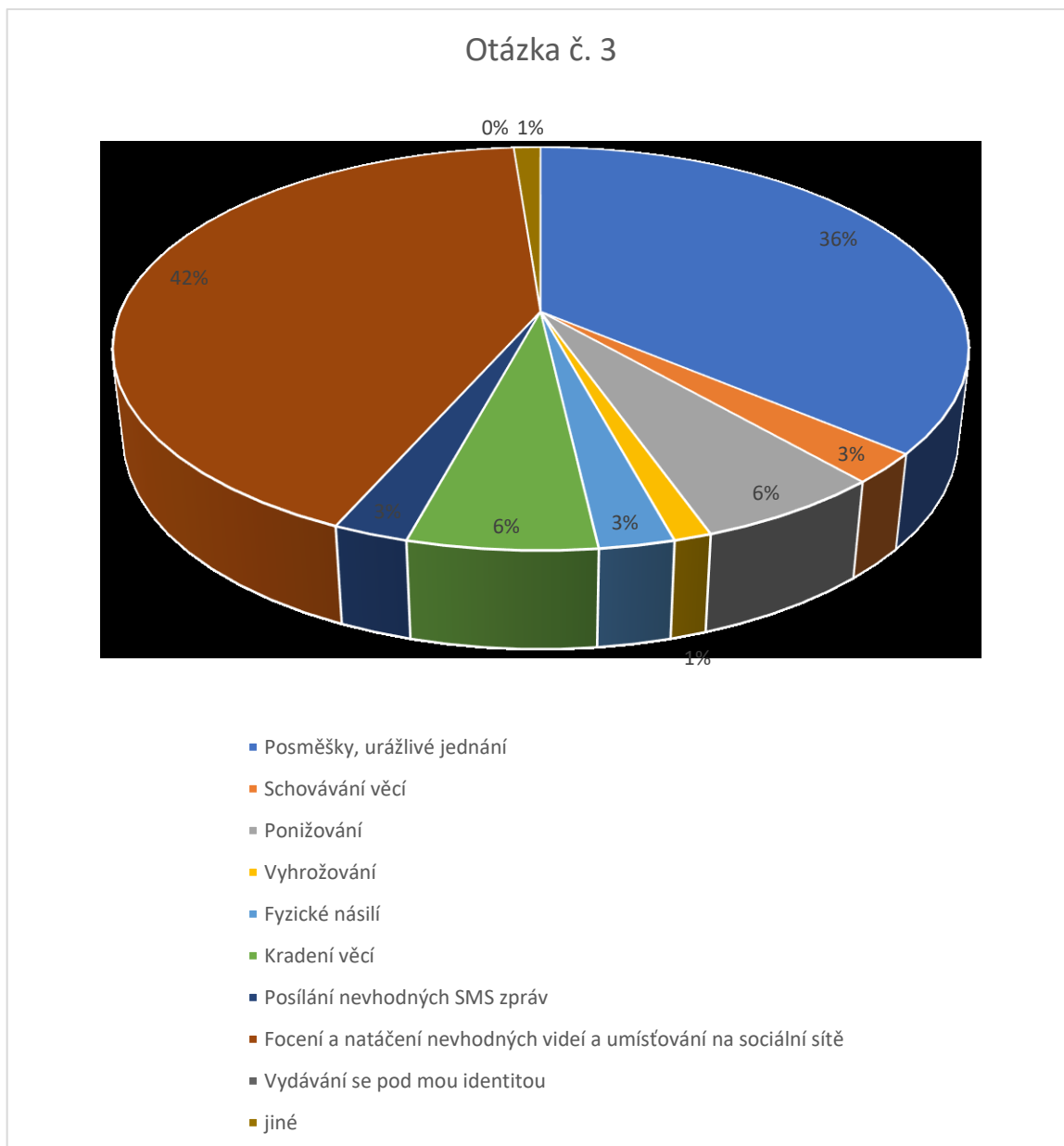
Z grafu lze vyčíst, že největší výskyt projevů šikany nebo kyberšikany probíhá ve školním prostředí. Jedná se o názor 61 respondentů (74%). Dalším místem s poměrně častým výskytem šikany nebo kyberšikany je mezi vrstevníky na ulici, což uvedlo 18 respondentů (22%). Dle odpovědí je nejmenší výskyt a to od 2 respondentů (2%) v mimoškolních kroužcích a v jiném prostředí.

Z výsledku je zřejmé, že je potřeba se ve školském prostředí komplexně a systémově zabývat projevy šikany a kyberšikany.

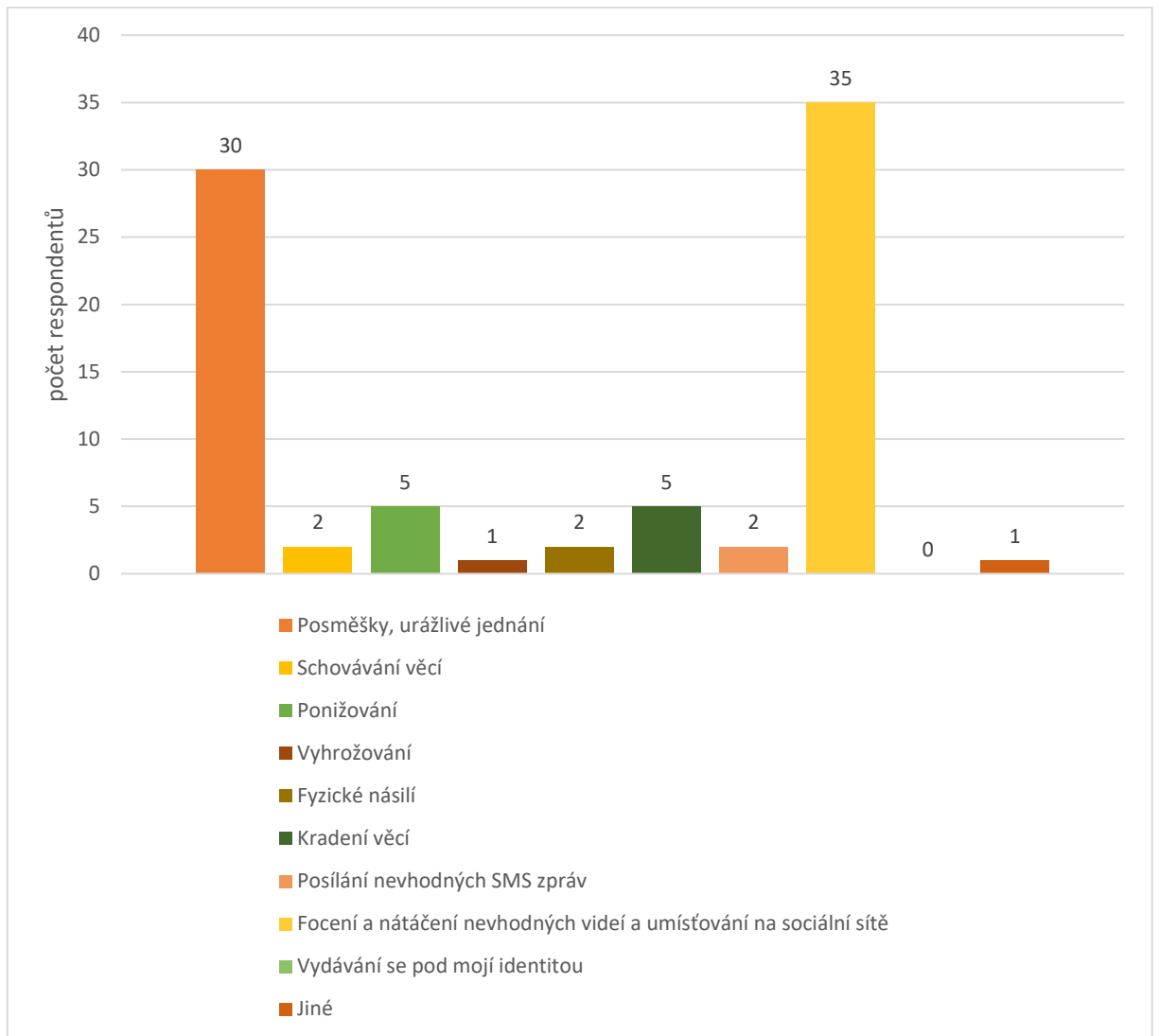
OTÁZKA 3) O jakou šikanu anebo kyberšikanu se nejčastěji jednalo?

Druh šikany a kyberšikany	Počet	%
Posměšky, urážlivé jednání	30	36
Schovávání věcí	2	3
Ponižování	5	6
Vyhrožování	1	1
Fyzické násilí	2	3
Kradení věcí	5	6
Posílání nevhodných SMS zpráv	2	2
Focení a natáčení nevhodných videí a umístování na sociální síť	35	42
Vydávání se pod mojí identitou	0	0
Jiné	1	1

Tab. 5 Výskyt jednotlivých druhů šikany a kyberšikany

Graf 9 Procentuální vyjádření výskytu jednotlivých druhů šikany a kyberšikany

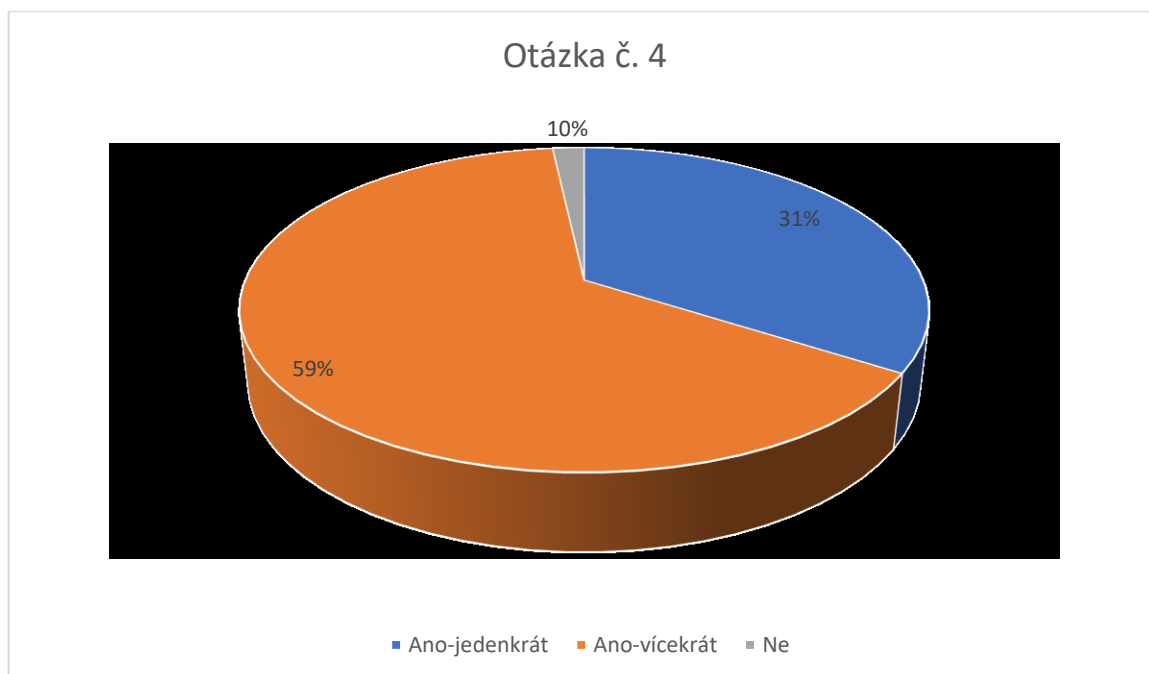
Graf 10 Výskyt jednotlivých druhů šikany a kyberšikany dle respondentů

Co se týče typologie projevů šikany a kyberšikany, mezi dva nejfrekventovanější dle odpovědí, patří posměšky a urážlivé jednání (30 respondentů, 36%) a focení, natáčení nevhodných videí a umístování na sociální síť (35 respondentů, 42%). Tyto projevy patřily k velmi často se projevujícím jevům, kdy zbylé jednání se vyskytovalo zanedbatelně. Jedná se o: ponižování uvedlo 5 respondentů (6%), kradení věcí 5 respondentů (6%), schovávání věcí 2 respondenti (3%), fyzické násilí 2 respondenti (3%), posílání nevhodných sms zpráv 2 respondenti (3%), vyhrožování 1 respondent (1%), jiný druh 1 respondent (1%). Vydávání se pod jinou identitou se ve výzkumném vzorku neobjevilo.

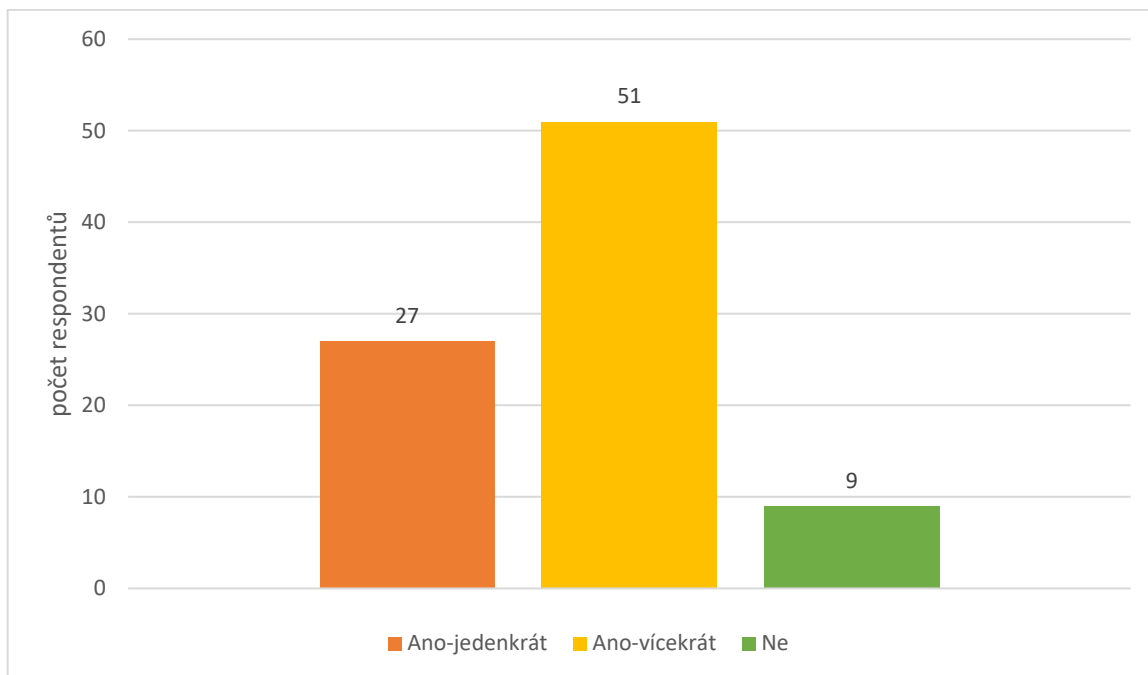
OTÁZKA 4) Setkali jste se u mládeže s užíváním návykových látek?

Návykové látky	Počet	%
Ano-jedenkrát	27	31
Ano-vícekrát	51	59
Ne	9	10

Tab. 6 Výskyt užívání návykových látek

Graf 11 Procentuální vyjádření výskytu užívání návykových látek

Graf 12 Četnost výskytu užívání návykových látek

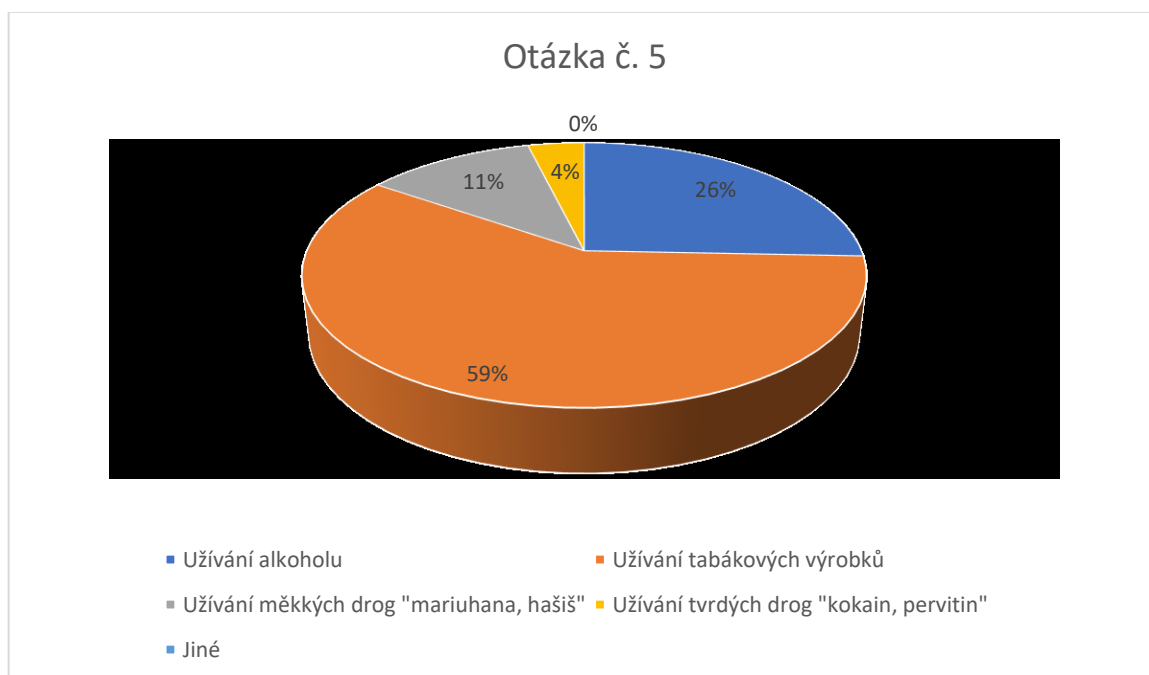
Otázka č. 4 se zabývala velmi častým jevem, kterým je užívání návykových látek. Ze šetření vyplynulo, že naprostá většina respondentů se setkala u současné mládeže s fenoménem užívání návykových látek. Vícekrát se s tímto jevem setkalo 51 respondentů (59%), jednou mělo tuto zkušenost 27 respondentů (31%). S tímto jednáním se neseťkalo 9 respondentů (10%).

Je tedy zjevné, že užívání návykových látek u současné mládeže je velmi vysoký a také vyžaduje koncepční řešení.

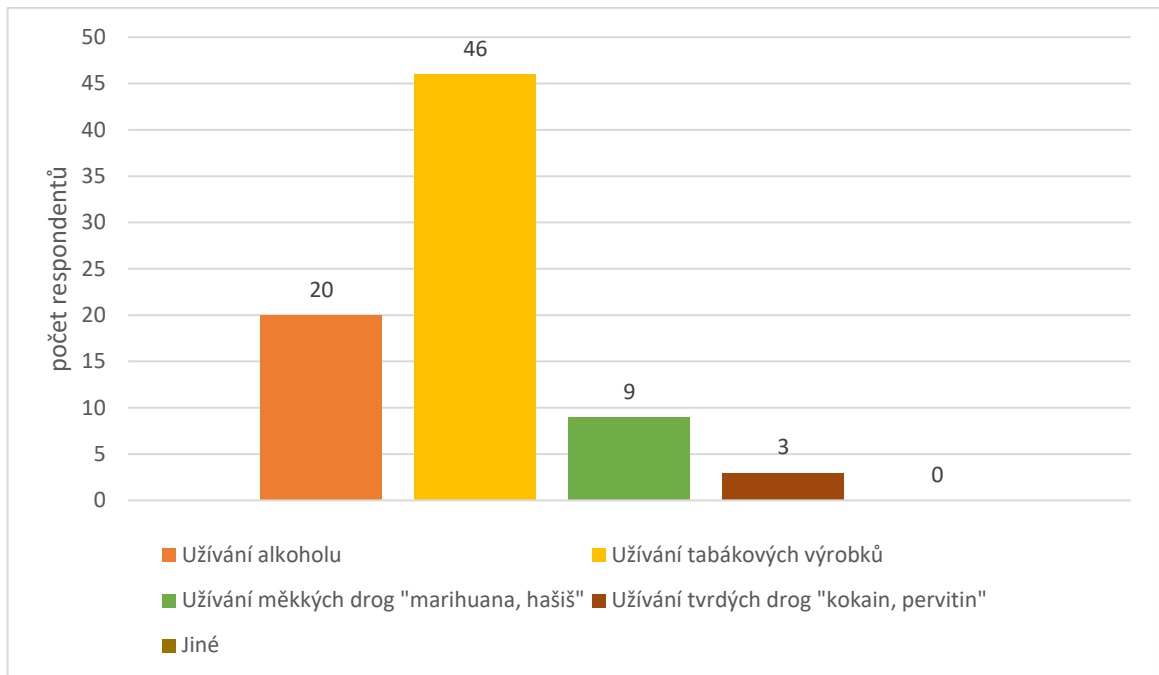
OTÁZKA 5) Pokud ano, o jakou návykovou látku se nejčastěji jednalo?

Druh návykových látek	Počet	%
Užívání alkoholu	20	26
Užívání tabákových výrobků	46	59
Užívání měkkých drog "marihuana, hašiš"	9	11
Užívání tvrdých drog "kokain, pervitin"	3	4
Jiné	0	0

Tab. 7 Podíl druhů užívaných návykových látek

Graf 13 Procentuální podíl užívání návykových látek

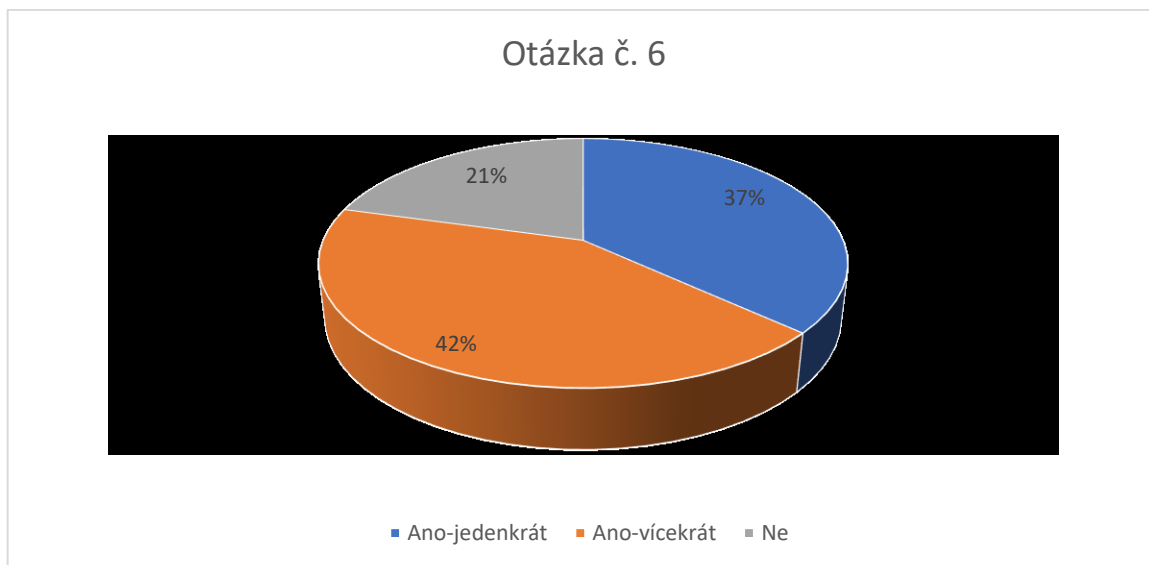
Graf 14 Četnost výskytu užívání návykových látek

Dle respondentů patří mezi nejčastěji užívané návykové látky tabákové výrobky (46 respondentů, 59%) a alkohol (20 respondentů, 26%). Další významným druhem návykových látek užívaných mládeží jsou měkké drogy „marihuana a hašiš“ (9 respondentů, 11%). Nízký výskyt jsme zaznamenali u užívání tvrdých drog „pervitin a kokain“ (3 respondenti, 4%). Jiný druh návykových látek nebyl v dotaznících zaznamenán.

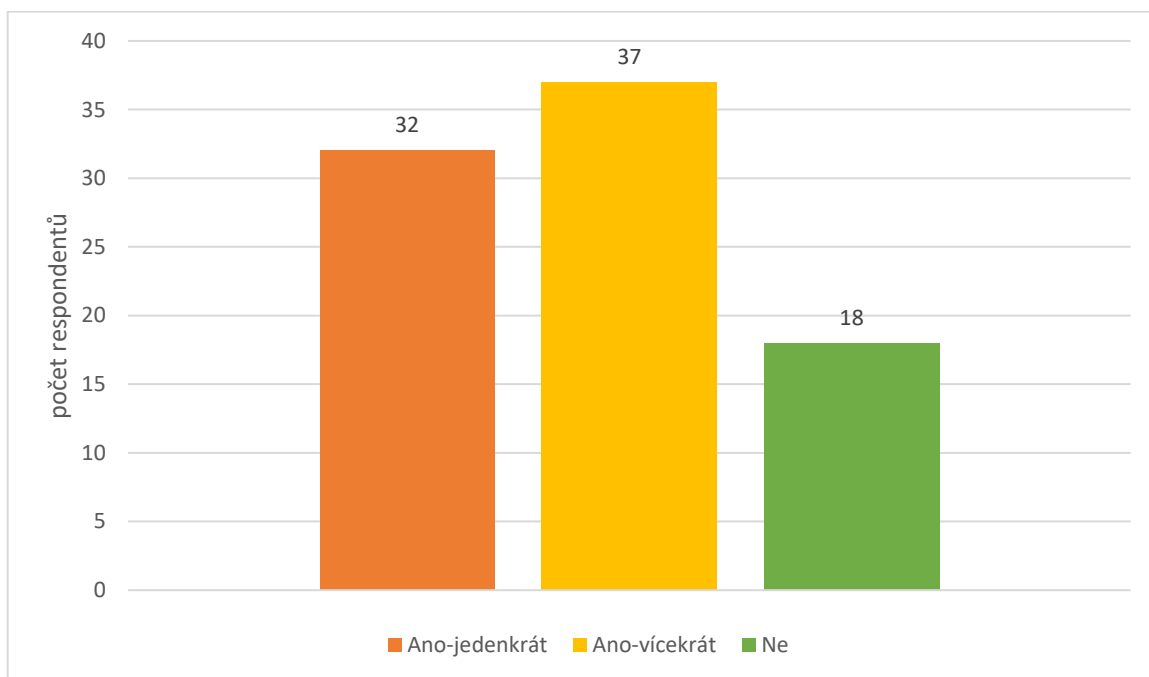
OTÁZKA 6) Setkali jste se s kriminalitou mládeže?

Kriminální a delikventní jednání	Počet	%
Ano-jedenkrát	32	37
Ano-vícekrát	37	42
Ne	18	21

Tab. 8 Četnost kriminality mládeže

Graf 15 Procentuální podíl četnosti kriminality mládeže

Graf 16 Četnost zkušenosti s kriminalitou mládeže

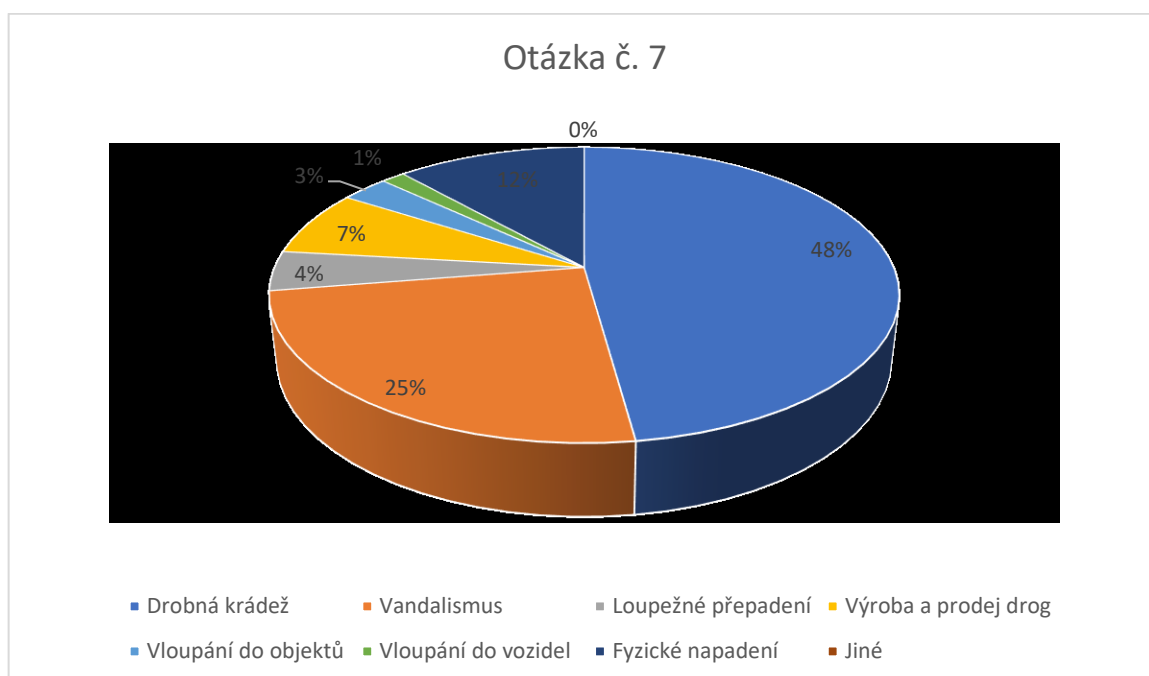
Z vyjádření respondentů vyplynulo, že se s výskytem kriminálního jednání u současné mládeže vícekrát setkala 37 respondentů (42%), jedenkrát mělo s jevem zkušenost 32 respondentů (37%). Zajímavý je fakt, že se s delikventním jednáním u mládeže nesetkalo 18 respondentů (21%).

Při předpokladu vysoké pravděpodobnosti setkání s jakoukoliv formou delikventního jednání mládeže, můžeme tento výsledek kladně hodnotit.

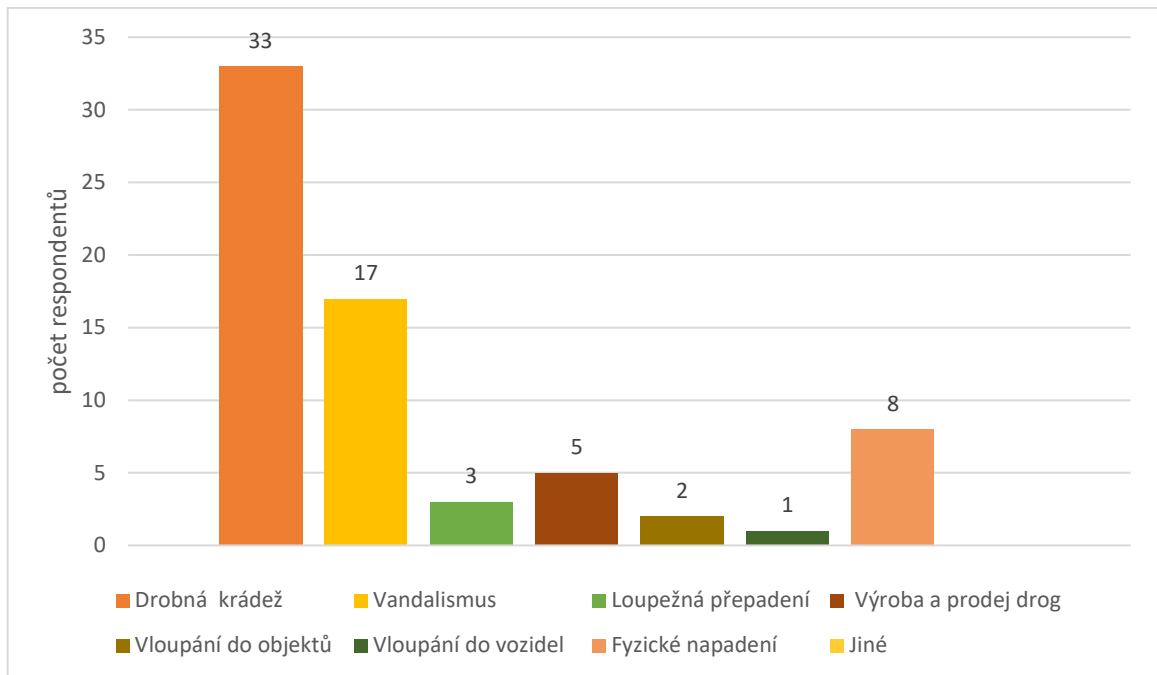
OTÁZKA 7) Pokud ano, o kterou se nejčastěji jednalo?

Druh kriminálního a delikventního jednání	Počet	%
Drobná krádež	33	48
Vandalismus	17	25
Loupežná přepadení	3	4
Výroba a prodej drog	5	7
Vloupání do objektů	2	3
Vloupání do vozidel	1	1
Fyzické napadení	8	12
Jiné	0	0

Tab. 9 Četnost druhů kriminality

Graf 17 Procentuální vyjádření jednotlivých druhů kriminality mládeže

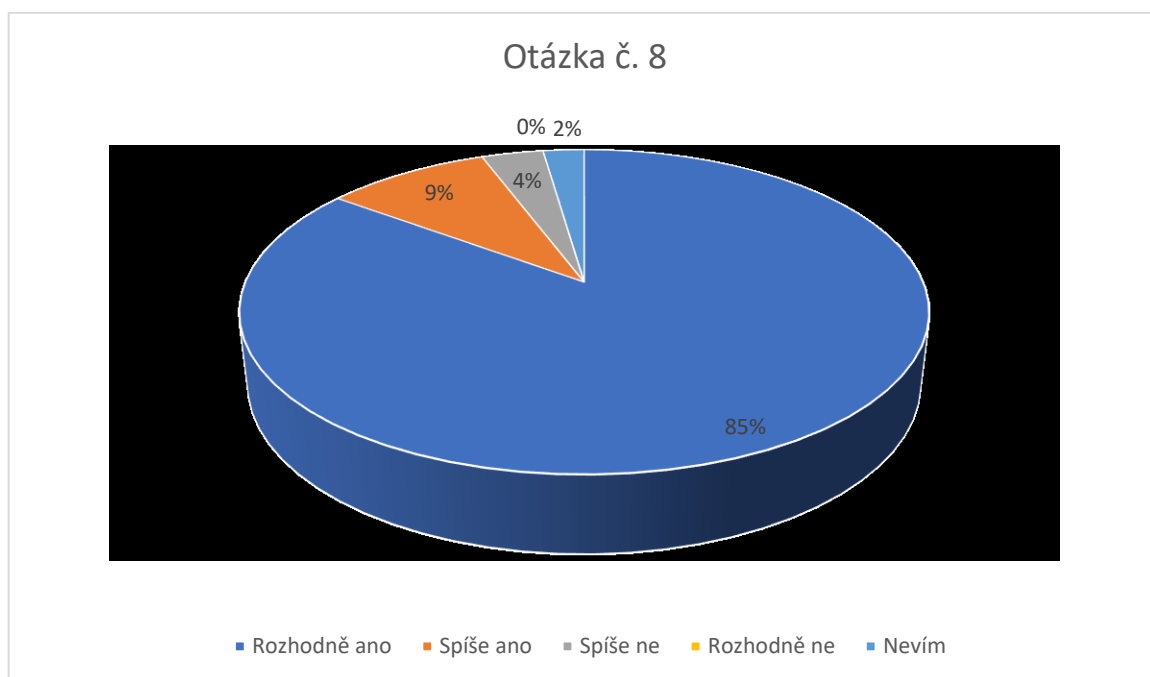
Graf 18 Četnost výskytu jednotlivých druhů kriminality

Při srovnání četnosti zkušeností respondentů s jednotlivými druhy kriminálního jednání mládeže jednoznačně převládá drobná krádež, kterou uvedlo 33 respondentů (48%), jakou druhý nejčastěji se vyskytující druh uvedli respondenti vandalismus 17 respondentů (25%). Výskyt ostatních druhů kriminálního jednání dle šetření není tak častý, patří sem: fyzické napadení (8 respondentů, 12%), výroba a prodej drog (5 respondentů, 7%), loupežné přepadení (3 respondenti, 4%), vloupání do objektů (2 respondenti, 3%), vloupání do vozidel (1 respondent, 1%). S jiným druhem delikventního jednání se účastníci výzkumu nesečkali.

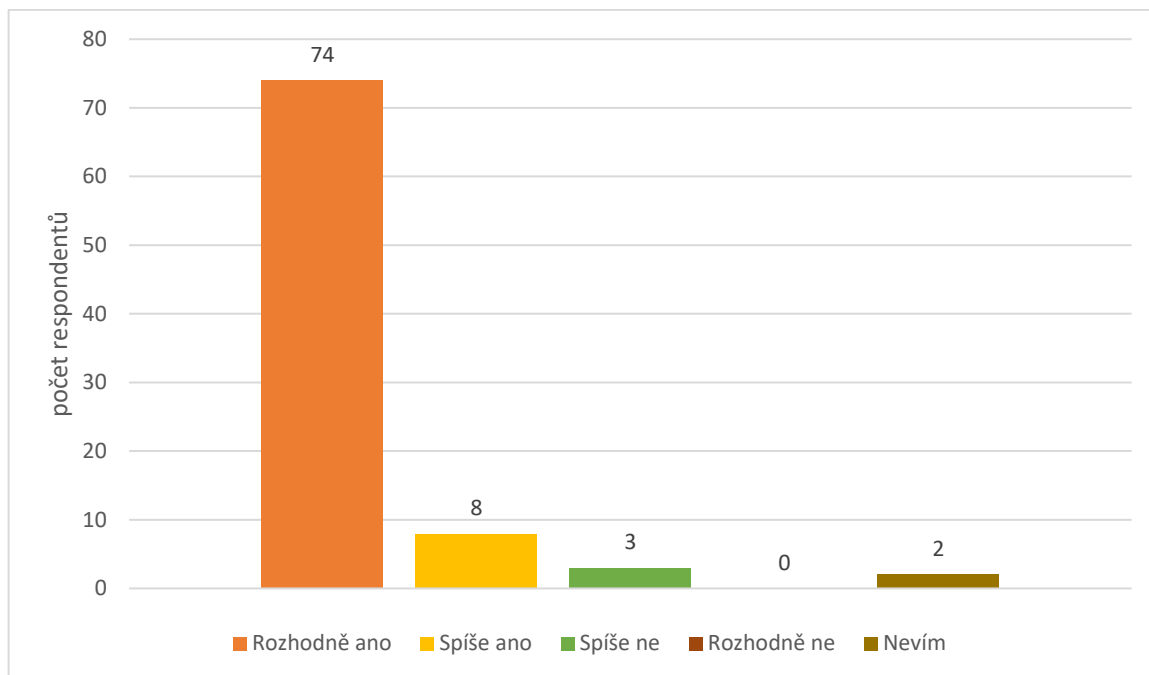
OTÁZKA 8) Myslíte si, že je potřeba se zabývat výskytem sociálně patologických jevů u současné mládeže?

Zabývání se výskytem sociálně patologických jevů	Počet	%
Rozhodně ano	74	85
Spíše ano	8	9
Spíše ne	3	4
Rozhodně ne	0	0
Nevím	2	2

Tab. 10 Názor na prevenci

Graf 19 Procentuální vyjádření četnosti názoru na prevenci

Graf 20 Četnost názorů na prevenci

Dle vyjádření účastníků výzkumu je zapotřebí se zabývat výskytem sociálně patologických jevů u současné mládeže. V dotazníku většina respondentů uvedla možnost „rozhodně ano“, a to 74 respondentů (85%), spíše ano zaznačilo 8 respondentů (9%). Pouze 3 respondenti (4%) uvedlo možnost „spíše ne“ a jen 2 respondenti (2%) si svou odpovědí nebyli jistí. Možnost „rozhodně ne“ v dotazníku neuvedl ani jeden dotazovaný.

6 SHRnutí VÝzkumnÉ ČÁSTI

HVO: *Jaká je četnost výskytu sociálně patologických jevů u současné mládeže z pohledu dospělých jedinců?*

Ze šetření vyplynulo, že se s výskytem šikany nebo kyberšikany u současné mládeže alespoň jedenkrát setkalo 95% oslovených respondentů. S užíváním návykových látek ze strany mládeže má alespoň jednu zkušenost 90% z respondentů.

Kriminální a delikventní jednání ve svém okolí zaznamenalo 79% respondentů.

VO1: *Ve kterých místech se odehrává šikana mezi mládeží nejčastěji?*

Za místo s nejčastějším výskytem šikany prováděné současnou mládeží lze jednoznačně označit školní prostředí. Zkušenost se šikanou v tomto prostředí totiž mělo 74% respondentů.

VO2: *Jaký je nejčastější druh šikany nebo kyberšikany mezi mládeží?*

Dotazníkové šetření prokázalo, že nejčastějším druhem je odnož kyberšikany, a to „Focení a natáčení nevhodných videí a umístování na sociální sítě“. Tuto možnost označilo 42% respondentů. Velmi častý druh tohoto patologického jevu je „klasický“ druh šikany „Posměšky, urážlivé jednání“. S tímto jevem se setkalo 36%.

VO3: *Jaký je mezi mládeží nejčastěji užívaný druh návykové látky?*

Vyhodnocením dotazníků bylo zjištěno, že za návykovou látku, se kterou se u mládeže setkali nejčastěji, označili tabákové výrobky. Tuto možnost zaznačilo v dotazníku 59%.

VO4: *Jaký je mezi mládeží nejčastější druh kriminálního a delikventního jednání?*

Nejvíce respondentů se dle vyhodnocení setkalo mezi mládeží s drobnou krádeží, a to téměř polovina z dotazovaných, 48%.

7 DISKUSE A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Jak je vidno z výsledků výzkumu, tak současná doba nepřináší jen pokrok a blahobyt obyvatelstva. Rychlý život a honba za statky se velmi negativně projevuje na jednom z nejcennějších „komodit“ lidstva, našich dětech a mládeži.

Mládež si tak sama, bez dohledu, vybírá činnosti, které dělá ve svém volném čase. Neorganizovaná činnost pak snadněji dostává podob delikventního jednání. Obtížně se bez vhodného vzoru, který by byl silnou autoritou, mládež uchýlí k sociálně nezávadné činnosti.

Takovým příkladem je např. většina mládeže ze sídliště Plateau francouzského města Creil. Zdejší mladí muži mají vzor v drogových dealerech a zločincích, v jejichž kruzích také později končí.

Výsledky našeho šetření nám ukazují alarmující četnost zaznamenaných zkušeností dospělých respondentů s výskytem šikany, užívání návykových látek a kriminální činnosti převážně majetkového charakteru u současné mládeže.

Pokud porovnáme data z výzkumu, který provedla Bláhová (Bláhová, 2009) s našimi daty, docházíme ve většině sledovaných ukazatelů k podobným hodnotám.

Podobnost můžeme pozorovat u ukazatele „krádež“, kdy u Bláhové byla zjištěna četnost 54,3% a v našem výzkumu to bylo nepatrně méně, 48%. Velmi obdobně dopadlo srovnání užívání tabákových výrobků. Bláhová zaznamenala zkušenost s tabákovými výrobky u mládeže v 54,3% případů. Náš výzkum zjistil zkušenost mladistvých s tabákovými výrobky u 59% procent.

Jedinou značnou rozdílnost jsme zaznamenali u požívání alkoholu. Bláhová zjistila zkušenost s alkoholem v 84,8%. V našem výzkumu vybrali respondenti zkušenost mladistvých s alkoholem ve 26%.

Lze tedy konstatovat, až na jednu výraznou odlišnost, že výskyt četnosti jednotlivých druhů sociálně patologických jevů u mládeže se během téměř desetiletého období nezměnil. V kontextu dnešní doby je otázkou, zda je zmíněná neměnnost četnosti výskytu sociálně patologických jevů ukazatelem pozitivním či „zdvíženým prstem“ pro naši společnost a zda by měl být katalyzátorem prevence a systematické péče o naše děti.

Výzkumná část může být použita jako situačně- typologický podklad pro vypracování systematického plánu prevence sociálně patologických jevů u současné mládeže.

Realizace plánu prevence bude vyžadovat kooperaci sociálně preventivních pracovníků ve školských zařízeních, Policie České republiky, Městských policií, orgánů samosprávy a neziskových organizací, věnujících se této problematice. Jen funkční a úzká spolupráce těchto složek může zabezpečit efektivní prevenci sociálně patologických jevů u mládeže, jehož výsledkem by mohlo pak být snížení výskytu těchto nežádoucích jevů u naší mládeže.

ZÁVĚR

Společnost v posledních třiceti letech prošla bouřlivým vývojem. Přinesla obyvatelstvu svobodu v mnoha podobách, volnost, ale i větší zodpovědnost za vlastní život. V návaznosti na to nesl s sebou rychlý vývoj společnosti i mnoho negativních jevů. Někteří občané nezvládli zvýšené nároky na vlastní osobu a to je vedlo ke kapitulaci na život a k následnému morálnímu propadu. Sociální úpadek má ve společnosti mnoho podob. Vybranými z nich se zabývá naše bakalářská práce.

Nejprve jsme definovali základní pojmy jako delikvence, šikanování, návykové látky apod., bez jejichž vymezení by práce neměla pevný teoretický rámec. V této fázi jsme také prozkoumali stav tématu v české a cizí literatuře.

Druhá kapitola byla věnována velmi důležitým faktorům, jimiž jsou rizikové faktory. Ty jsou činiteli socializace, mající vliv na vznik sociálně patologických jevů. Zkoumanými jevy byly rodina, škola, školní prostředí a vrstevníci.

V práci se dále věnujeme prevenci jako nástroji ke zmírňování výskytu sociálně patologických jevů a pomoci potřebným. V závěru teoretické části jsme probádali vybrané druhy sociálně patologických jevů. Zvolili jsme ty, které jsme si dovolili dle našeho soudu označit za nejvýznamnější a pro společnost nejvíce škodlivé. Jsou to šikana, kyberšikana, užívání návykových látek, delikvence a kriminalita.

V praktické části jsme se pokusili probádat četnost výskytu jednotlivých sociálně patologických jevů u současné mládeže, a to z pohledu dospělých jedinců. Kvantitativním výzkumem, provedeným formou dotazníkového šetření, jsme zjistili značnou četnost zkušenosti dospělých osob se sociálně patologickými projevy u mládeže.

Vysoké procento četnosti je odrazem současného pojetí života, které se u většiny nese v duchu honby za penězi a úspěchem, kdy se v souvislosti s tím nevěnují věci nejdůležitější, výchově a péči o své děti.

Rádi bychom, aby námi zjištěná alarmující data byly pomyslným „výstřelem startovní pistole“ na startu účinné prevence tohoto závažného celospolečenského problému.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BENDL, Stanislav. Prevence a řešení šikany ve škole. Praha: ISV, 2003. Pedagogika (ISV). ISBN 80-86642-08-9.
- [2] ČERNÁ, Alena. Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-6374-7.
- [3] ELLIOTT, Michele. Jak ochránit své dítě. Praha: Portál, 1995. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-034-0.
- [4] EMMEROVÁ, Ingrid. Prevencia sociálnopatologických javov v školskom prostredí. Banská Bystrica: Pedagóg, 2007. ISBN 978-80-8083-440-1
- [5] FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2781-3.
- [6] CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- [7] KOLÁŘ, Michal. Bolest šikanování: [cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách]. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-x.
- [8] KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [9] KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. Sociální patologie. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. ISBN 978-80-7435-080-1.
- [10] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. ISBN 8073150042.
- [11] MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2310-5.
- [12] MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- [13] MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.

- [14] NEŠPOR, Karel. Návykové chování a závislost. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6.
- [15] PETRUSEK, Miloslav. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.
- [16] POKORNÝ, Vratislav, Anton TOMKO a Jana TELCOVÁ. Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe. Vyd. 3., rozš. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. Prevence sociálně patologických jevů. ISBN 80-86568-04-0.
- [17] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.
- [18] ŠMAHAJ, Jan. Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4227-3.
- [19] URBAN, Lukáš a Josef DUBSKÝ. Sociální deviace. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-133-5.
- [20] VÁGNEROVÁ, Marie. Základy psychologie. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0841-3.
- [21] VYKOPALOVÁ, Hana. Sociálně patologické jevy v současné společnosti. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0337-4.
- [22] ZAPLETAL, Bedřich. Pojmy ze sociologie. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7042-290-4.
- [23] ZAPLETAL, Ladislav, Dáša PORUBČANOVÁ a Gabriela ROZVADSKÝ GUGOVÁ. Uvedení do sociologie pro pedagogy: (základní studijní texty ze sociologie a sociálních patologií s připojeným stručným sociologickým a sociálně patologickým slovníčkem). Strážnice: Veřejnosprávní vzdělávací institut, o.p.s. Strážnice, 2015. ISBN 978-80-905919-2-9.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod. a podobně

atd. a tak dále

cit. citace

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Poměr pohlaví v procentech

Graf 2 Pohlaví respondentů

Graf 3 Procentuální vyjádření věku

Graf 4 Věk respondentů

Graf 5 Procentuální vyjádření výskytu šikany a kyberšikany

Graf 6 Počty respondentů – šikana a kyberšikana

Graf 7 Procentuální vyjádření výskytu místa šikany a kyberšikany

Graf 8 Místa výskytu dle respondentů

Graf 9 Procentuální vyjádření výskytu jednotlivých druhů šikany a kyberšikany

Graf 10 Výskyt jednotlivých druhů šikany a kyberšikany dle respondentů

Graf 11 Procentuální vyjádření výskytu užívání návykových látek

Graf 12 Četnost výskytu užívání návykových látek

Graf 13 Procentuální podíl užívání návykových látek

Graf 14 Četnost výskytu užívání návykových látek

Graf 15 Procentuální podíl četnosti kriminality mládeže

Graf 16 Četnost zkušenosti s kriminalitou mládeže

Graf 17 Procentuální vyjádření jednotlivých druhů kriminality mládeže

Graf 18 Četnost výskytu jednotlivých druhů kriminality

Graf 19 Procentuální vyjádření četnosti názoru na prevenci

Graf 20 Četnost názorů na prevenci

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Poměr pohlaví

Tab. 2 Věk respondentů

Tab. 3 Šikana a kyberšikana

Tab. 4 Místa výskytu šikany a kyberšikany

Tab. 5 Výskyt jednotlivých druhů šikany a kyberšikany

Tab. 6 Výskyt užívání návykových látek

Tab. 7 Podíl druhů užívaných návykových látek

Tab. 8 Četnost kriminality mládeže

Tab. 9 Četnost druhů kriminality

Tab. 10 Názor na prevenci

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení,

jmenuji se Michal Šmíd, jsem studentem sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Tímto bych Vás chtěl poprosit o vyplnění dotazníku k mé bakalářské práci. Cílem výzkumu je zjistit četnost výskytu jednotlivých druhů sociálně patologických jevů u současné mládeže. Tímto Vás prosím o co nejotevřenější a nejpravdivější vyplnění mého dotazníku.

Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou použity jen pro moji závěrečnou práci.

U všech otázek prosím jen o zaškrtnutí jedné odpovědi.

Předem moc děkuji za spolupráci.

Jste:

- Muž
- Žena

Jaký je Váš věk:

- 18–26
- 27-40
- 41-50
- 51 a více

1) Setkali jste se se šikanou nebo kyberšikanou u mládeže (do 18-ti let)?

- Ano-jedenkrát
- Ano-vícekrát
- Ne

2) Pokud ano, kde se odehrávala?

- Ve školním prostředí
- V mimoškolních kroužcích
- Mezi vrstevníky na ulici
- Jinde

3) O jakou šikanu nebo kyberšikanu se nejčastěji jednalo?

- Posměšky, urážlivé jednání
- Schovávání věcí
- Ponižování
- Vyhrožování
- Fyzické násilí
- Kradení věcí

- Posílání nevhodných sms zpráv
- Focení a natáčení nevhodných videí a umístování na sociální síť
- Vydávání se pod mojí identitou
- Jiné.....

4) Setkali jste se u mládeže s užíváním návykových látek (do 18-ti let) ?

- Ano-jedenkrát
- Ano-vícekrát
- Ne

5) Pokud ano, o jakou návykovou látku nejčastěji šlo?

- Užívání alkoholu
- Užívání tabákových výrobků
- Užívání měkkých drog „marihuana, hašiš“
- Užívání tvrdých drog „kokain, pervitin“
- Jiné.....

6) Setkali jste se s kriminalitou mládeže (do 18-ti let) ?

- Ano-jedenkrát
- Ano-vícekrát
- Ne

7) Pokud ano, o kterou se nejčastěji jednalo?

- Drobná krádež
- Vandalismus
- Loupežná přepadení
- Výroba a prodej drog
- Vloupání do objektů
- Vloupání do vozidel
- Fyzické napadení
- Jiné.....

8) Myslíte si, že je potřeba se zabývat výskytem sociálně patologických jevů u mládeže?

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne
- Nevím

